

UNIVERZITA KARLOVA V PRAZE

FAKULTA SOCIÁLNÍCH VĚD

Institut mezinárodních studií

Bakalářská práce

2014

Michaela Očková

UNIVERZITA KARLOVA V PRAZE

FAKULTA SOCIÁLNÍCH VĚD

Institut mezinárodních studií

Michaela Očková

**Analýza koordinace politik USA a Japonska
vůči Severní Koreji v letech 2001–2009**

Bakalářská práce

Praha 2014

Autor práce: **Michaela Očková**

Vedoucí práce: **PhDr. Jan Bečka, Ph.D.**

Rok obhajoby: 2014

Bibliografický záznam

Očková, Michaela. *Analýza koordinace politik USA a Japonska vůči Severní Koreji v letech 2001-2009*. Praha, 2014. 56 s. Bakalářská práce (Bc.) Univerzita Karlova, Fakulta sociálních věd, Institut mezinárodních studií. Vedoucí bakalářské práce PhDr. Jan Bečka, Ph.D.

Abstrakt

Tématem této bakalářské práce je koordinace politik USA a Japonska vůči Severní Koreji v letech 2001–2009. Cílem práce je na základě analýzy zjistit, jestli lze koordinaci těchto politik ve sledovaném období hodnotit jako úspěšnou. Analýza byla provedena na třech hlavních faktorech, které ovlivňovaly tuto koordinaci. Prvním faktorem byly strategické cíle Japonska a USA, kterých chtěly obě země v politice vůči KLDR dosáhnout. Druhý faktor představovala otázka unesených Japonců v 70. a 80. letech a odstranění Severní Koreje ze seznamu států podporujících terorismus. Třetí faktor tvořily specifika politického prostředí v jednotlivých zemích – v USA to byla nejednotnost Bushovy politiky a v Japonsku zejména obavy z diplomatického opuštění Spojenými státy a zklamání z postupů USA. Na základě analýzy vlivu těchto tří faktorů na vzájemnou koordinaci politik spojenců práce dochází k závěru, že koordinace politik možno označit jako úspěšnou. Hlavním důvodem, proč tomu tak bylo i přes četné neshody, se staly společné strategické cíle obou zemí a vůle spolupracovat na nich jako na primárním prostředku udržení úspěšné a efektivní koordinace.

Abstract

The topic of this bachelor thesis is policy coordination between the US and Japan towards North Korea during 2001–2009. The aim of the thesis is to analyze whether coordination of these policies in the time stated can be evaluated as successful. The analysis was executed on three main factors that influenced this coordination. The first factor included strategic objectives of Japan and the United States that both countries wanted to achieve vis-à-vis North Korea. The second factor was represented by the abduction of Japanese citizens during 1970s and 1980s and removing North Korea from the list of state sponsors of terrorism. The third factor included specific political environment in each of the countries – meaning dualism in George W. Bush's policy

and Japan policy officers' fear of diplomatic abandonment by the US and disappointment in actions of the United States. Based on the analysis of the influence of these three factors on allies' policy coordination, the thesis concludes that the policy coordination can be considered successful. The main reason why the coordination was successful in spite of numerous disagreements were common strategic objectives and the fact that both countries were willing to cooperate on them as on the primary mean for successful and effective policy coordination.

Klíčová slova

Spojené státy, Japonsko, KLDK, zahraniční politika, mezinárodní bezpečnost, koordinace politik, George W. Bush

Keywords

United States, Japan, North Korea, foreign policy, international security, policy coordination, George W. Bush

Rozsah práce: 79 404 znaků

Prohlášení

1. Prohlašuji, že jsem předkládanou práci zpracoval/a samostatně a použil/a jen uvedené prameny a literaturu.
2. Prohlašuji, že práce nebyla využita k získání jiného titulu.
3. Souhlasím s tím, aby práce byla zpřístupněna pro studijní a výzkumné účely.

V Praze dne 12. května 2014

Michaela Očková

Poděkování

Na tomto místě bych ráda poděkovala PhDr. Janu Bečkovi, Ph.D. za cenné připomínky a odborné vedení mé bakalářské práce, za jeho trpělivost a tolerantní přístup.

**Institut mezinárodních studií
Projekt bakalářské práce**

PROJEKT BAKALÁŘSKÉ PRÁCE

Jméno: Michaela Očková
E-mail: ockova.michaela@gmail.com
Semestr: LS
Akademický rok: 2011/2012
Název práce: Analýza koordinace politik USA a Japonska vůči Severní Koreji v letech 2001–2009
Předpokládaný termín dokončení (semestr, školní rok): LS 2013/2014
Vedoucí bakalářského semináře: PhDr. Marek Pečenka
Vedoucí práce (není povinné): PhDr. Jan Bečka, Ph.D.
Zdůvodnění výběru tématu práce (5 řádek): Severní Korea představuje z hlediska bezpečnosti velký problém a je jedním z hlavních faktorů ovlivňujících americko-japonskou alianci. Ačkoliv je řeč o zemích, jejichž vztah lze považovat za spíše harmonický, efektivní koordinace politik vůči otázce KLDR pro ně představuje značný problém. Problémy s koordinací se nejvýrazněji projevily právě během Bushovy administrativy a ovlivnily budoucí podobu americko-japonských vztahů.
Předpokládaný cíl (5 řádek): Cílem bakalářské práce nově je analyzovat hlavní problémy v americko-japonských vztazích v letech 2001–2009, které bránily koordinaci politik těchto dvou zemí v otázce Severní Koreje. Práce si klade za cíl analyzovat, jak ovlivnily rozdílné zájmy jednotlivých aktérů postup v řešení otázky Severní Koreje a do jaké míry bránily tyto problémy vzájemné spolupráci partnerů v postupu vůči KLDR. Výstupem bude odpověď na otázku, jestli tyto rozpory významně poškodily vztahy v rámci americko-japonské aliance.
Základní charakteristika tématu (10 řádek): V počátcích Bushovy administrativy došlo k posílení aliance především díky přátelským vztahům amerického prezidenta George Bushe a japonského premiéra Džuničiró Koizumiho. I navzdory vstřícnému vztahu obou státníků bylo toto období poznamenáno několika komplikacemi, které ovlivnily vzájemné vztahy. Tyto komplikace se projevily v rozdílných strategických cílech v řešení otázky Severní Koreje, odstartovaly přiznáním únosu třinácti japonských občanů ze strany KLDR, zintenzivnily rozhodnutím USA vyřadit Severní Koreu ze seznamu podporovatelů terorismu a byly doprovázeny obavami Japonska z diplomatického opuštění Spojenými státy. Šrámy, které vznikly v této době ve vzájemných vztazích, bránily efektivní koordinaci politiky a negativně působily také na celkový proces diskuze o odzbrojování Severní Koreje v rámci šestistranných rozhovorů. Narušené bilaterální vztahy negativně ovlivnily a neustále ovlivňují možnost vyřešit tuto otázku na multilaterální úrovni. Dlouhotrvající problémy zabraňují efektivní kooperaci a zpomalují řešení tak ožehavé bezpečnostní hrozby, jakou je KLDR.
Předpokládaná struktura práce (10 řádek): V první kapitole bude podán krátký historický úvod do problematiky a bude vysvětleno, jakou roli hraje otázka Severní Koreje ve vztahu spojenců a jaké byly důvody pro vznik

kooperaci politik USA a Japonska. Druhá kapitola bude věnována rozdílným strategickým cílům obou zemí v postupu řešení otázky KLDK. Nejdříve se budu věnovat strategickým cílům USA, tj. vývoji zbraní hromadného ničení a nebezpečí jejich dalšího šíření, poté cíli Japonska, jímž byla snaha o normalizaci diplomatických vztahů s KLDK. Poté popíši, jak se tyto strategické cíle promítly do společné koordinace. Třetí kapitola se bude věnovat problému unesených Japonců a vypořádávání se americko-japonských diplomatických vztahů s touto překážkou. Do tohoto problému také spadá problém vyškrtnutí Severní Koreje ze seznamu států podporujících terorismus. Čtvrtá kapitola se zaměří na politická specifika v obou zemích během zkoumaného období a jejich implikace pro vzájemnou koordinaci politik.

Základní literatura (10 nejdůležitějších titulů):

Bush, Richard C. „The Challenge of a Nuclear North Korea: Dark Clouds, Only One Silver Lining,“ Policy Paper 23 (září 2010).

Cronin, Patrick M., ed. Double Trouble: Iran and North Korea as Challenges to International Security. Westport, Londýn: Praeger, 2008.

Curtis, Gerald L. „East Asia, Regionalism, and U.S. National Interests: How Much Change?“ American Foreign Policy Interest 26 (2004).

Funabashi, Yoichi. The Peninsula Question: A Chronicle of the Second Korean Nuclear Crisis. Washington, D.C.: Brookings Institution Press, 2007.

Kim, Samuel. The Two Koreas and the Great Powers. New York: Cambridge University Press, 2006.

Lin, Liu. The North Korean nuclear test and its implications. Washington, D.C.: Central Asia-Caucasus Institute and Silk Road Studies Program, 2006.

Revere, Evans J.R. Facing the Facts: Towards a New U.S. North Korea Policy. Washington D.C.: The Brookings Institution, 2013.

Schneider, Jonas. The Change toward Cooperation in the George W. Bush Administration's Nuclear Nonproliferation Policy toward North Korea. Vídeň: Lang, 2010.

Yong-ho Kim. North Korean Foreign Policy: Security Dilemma and Succession. Lanham: Lexington Books, 2011.

Yuki Tatsumi, ed. North Korea: Challenge for the US-Japan Alliance. Washington DC: The Henry L. Stimson Center, 2010.

Podpis studenta a datum

Schváleno	Datum	Podpis
Vedoucí bakalářského semináře		
Garant oboru		

Obsah

ÚVOD.....	2
1. ROLE SEVERNÍ KOREJE V AMERICKO-JAPONSKÉM SPOJENECTVÍ.....	5
1.1. CÍLE SEVERNÍ KOREJE	5
1.2. CESTA K SPOLUPRÁCI.....	6
1.3. DŮVODY PRO KOOPERACI	9
2. KOORDINACE POLITIK V OBLASTI STRATEGICKÝCH CÍLŮ.....	11
2.1. STRATEGICKÉ CÍLE	11
2.1.1. <i>Japonsko</i>	11
2.1.2. <i>USA</i>	12
2.2. KOORDINACE POLITIK USA A JAPONSKA	15
3. PROBLÉM UNESENÝCH OBČANŮ A KOORDINACE POLITIK	20
3.1. OTÁZKA UNESENÝCH JAPONSKÝCH OBČANŮ.....	20
3.2. KOORDINACE POLITIK USA A JAPONSKA	23
4. SPECIFIKA POLITICKÉHO PROSTŘEDÍ USA A JAPONSKA A IMPLIKACE PRO KOORDINACI POLITIK	28
4.1. ZMĚNY V POLITICE USA	28
4.2. OBAVY JAPONSKA	32
4.3. IMPLIKACE PRO KOORDINACI POLITIK	34
ZÁVĚR.....	37
SUMMARY.....	42
POUŽITÁ LITERATURA.....	44
PRIMÁRNÍ PRAMENY	44
MONOGRAFIE.....	45
ODBORNÉ ČLÁNKY A STUDIE	46
INTERNETOVÉ ZDROJE	47

Úvod

Po rozpadu Sovětského svazu a konci studené války se mnohé země ocitly před otázkou, jak nově definovat svou pozici a vztahy s ostatními státy, a ani americko-japonská aliance nebyla výjimkou. Krátce po pádu SSSR následovalo období nejistoty a přehodnocování vztahu na obou stranách Tichého oceánu. V devadesátých letech 20. století došlo k dvěma událostem, které opět stmelily americko-japonské spojení, a legitimizovaly jeho existenci. Jednalo se o první severokorejskou atomovou krizi v letech 1993–1994 a test balistické střely Taepodong-1 v roce 1998. Těsně po severokorejské atomové krizi Japonsko i USA přehodnotily svoje vztahy a vydaly nové obranné směrnice jakožto dodatečný závazek k několikaletému bezpečnostnímu spojení. Po odpálení střely Taepodong-1 začaly navíc intenzivněji spolupracovat na obraně proti balistickým střelám. Severní Korea se tak v tehdejší době stala jedním z hlavních faktorů ovlivňujících americko-japonskou alianci.

Ačkoliv vztah USA a Japonska lze považovat za spíše harmonický, efektivní koordinace politik vůči otázce KLDR pro ně během zkoumaného období představovala do určité míry problém. V počátcích Bushovy administrativy došlo k posílení aliance především díky přátelským vztahům prezidenta George W. Bushe a japonského premiéra Džuničiró Koizumiho. Následující období však bylo poznamenáno několika komplikacemi, které ovlivnily vzájemné vztahy a znesnadnily hladkou koordinaci politik.

Cílem této práce je na základě zkoumání potvrdit nebo ověřit hypotézu, že i přes přetrvávající problémy lze koordinaci politik USA a Japonska během zkoumaného období zhodnotit jako úspěšnou. Ve vztahu k hypotéze byly zvoleny následující pomocné otázky: Co bylo klíčovým faktorem úspěšné koordinace politik? Který faktor nejvíce ohrožoval vzájemnou kooperaci? Do jaké míry bránily jednotlivé zkoumané problémy vzájemné spolupráci americko-japonské aliance v postupu vůči Severní Koreji?

Bakalářská práce je rozdělena na úvod, čtyři kapitoly a závěr. První kapitola je věnována stručnému nástinu nejdůležitějších historických událostí v americko-japonských vztazích ve vztahu k otázce řešení Severní Koreje v 90. letech 20. století, přičemž důraz je kladen především na dva krizové momenty v letech 1994 a 1998. Také

je vysvětleno, jakou roli hraje zmiňovaná otázka ve vztahu spojenců a jaké jsou cíle politiky Severní Koreje ve vztahu k USA a Japonsku. Poté následuje analytická část, v níž se věnuji rozboru jednotlivých problémů ve vzájemných vztazích. Druhá kapitola se zabývá rozdílnými strategickými cíli obou zemí v postupu řešení otázky KLDR. Nejdříve jsou rozebrány strategické cíle USA, tj. vývoj zbraní hromadného ničení a nebezpečí jejich dalšího šíření, a následně cíle Japonska, jimiž byla snaha o normalizaci diplomatických vztahů s KLDR. Poté je analyzován vliv těchto cílů na vzájemnou koordinaci politik v průběhu zkoumaného období. Třetí kapitola se zabývá problémem Japonců unesených severokorejskými agenty v 70. a 80. letech a vyškrtnutím KLDR ze seznamu států podporujících terorismus. V kapitole je zkoumáno, jak se americko-japonské diplomatické vztahy vypořádaly s touto překážkou, a jaké dopady tyto problémy měly na vztahy spojenců. Ve čtvrté kapitole se zaměřuji na specifika politického prostředí v obou zemích. Na začátek kapitoly popíši tehdejší situaci v USA, která byla charakterizována nekonzistentní politikou v důsledku existence dvou názorově odlišných skupin (neokonzervativců a „jestřábů“). Poté se věnuji politické situaci v Japonsku, zejména obavám z diplomatického opuštění USA a nejistotou ohledně spolehlivosti partnera. Poslední část kapitoly je věnována implikacím charakteru politického prostředí pro koordinaci politik. V závěru práce shrnu poznatky, k nimž jsem dospěla, ověřím stanovenou hypotézu a přinesu odpovědi na základní otázky práce. V práci je z důvodu širokého záběru tématu zkoumána spolupráce pouze bilaterální, nikoliv na multilaterálních platformách (zejména šestistranné rozhovory, potažmo spolupráce USA, Japonska a Jižní Koreje). O šestistranných rozhovorech se zmiňuji pouze na místech, kde je to relevantní pro dokreslení bilaterální koordinace politik mezi USA a Japonskem.

Z metodologického hlediska je práce analýzou. Jde o analýzu koordinace politik USA a Japonska vůči otázce Severní Koreje na základě tří hlavních faktorů. Tyto faktory byly vybrány jako primární pro další analýzu na základě aplikace předchozích znalostí problematiky. V každé kapitole je analyzován dopad jednotlivých faktorů na koordinaci politik obou zemí. Na závěr je pak představena komplexní syntéza těchto třech analýz, která má za účel potvrdit nebo vyvrátit stanovenou hypotézu.

Na téma jaderné problematiky KLDR lze v literatuře dohledat mnoho publikací, ovšem konkrétní vliv této otázky na americko-japonské vztahy po studené válce

bohužel nebyl doposud komplexněji zpracován v české ani cizojazyčné literatuře. V práci jsem proto mnohokrát čerpala z děl, které se zabývají otázkou problematiky Severní Koreje v rámci bilaterálních vztahů s USA nebo s Japonskem, anebo problematikou jaderného programu Severní Koreje obecně.

Práce vychází z primárních i sekundárních pramenů. U primárních pramenů bylo většinou čerpáno z oficiálních dokumentů a smluv zpravidla dostupných na stránkách Ministerstva zahraničních věcí Japonska a Ministerstva zahraničí Spojených států amerických. Sekundární zdroje tvoří primárně anglická a čínsky psaná literatura. Čínsky psaná díla pocházejí od autorů tchaj-wanské národnosti a lze je obecně považovat za objektivnější a méně protijaponsky orientované než díla akademiků a výzkumníků působících v pevninské Číně.

Jediné dílo sekundární literatury, které se přímo věnuje zkoumané problematice, je sborník s názvem *North Korea: Challenge for the US-Japan Alliance*. V sedmi kapitolách je problém rozebrán jak z pohledu USA, tak i Japonska. Zabývá se rolí severokorejské otázky ve vztahu obou spojenců a jejím vlivem na vztahy obou zemí. Jde o práci, jejíž téma tvoří jednu z prioritních oblastí výzkumu amerického nezávislého think tanku The Stimson Center. Autoři jsou převážně japonští a američtí odborníci, kteří se studované problematice věnují několik let. Publikace byla vydána v březnu 2011 a pokrývá tedy celé studované období. Také přináší pohled na vývoj situace v multilaterálním prostředí, což sice není tématem bakalářské práce, ale tento pohled doplňuje detaily nezbytné k utvoření komplexního pohledu na celkovou situaci.

Druhým klíčovým dílem použitým při výzkumu byl sborník *North Korea Policy: Japan and the Great Powers* vydán Evropským institutem pro japonská studia (EIJS) společně se Švédským institutem pro mezinárodní otázky (SIIA) v roce 2006. Editory jsou ředitelka EIJS Marie Söderbergová a hlavní koordinátor východoasijského programu v SIIA Linus Hagström. Kromě nich se na publikaci podílelo osm autorů, z nichž většina pochází ze severovýchodní Asie. Sborník se věnuje nedávným změnám v japonské zahraniční politice v souvislosti s otázkou Severní Koreje. Je výborným zdrojem informací pro studované období do roku 2006. K závěrům, k nimž autoři dospěli, bylo přistupováno s větší obezřetností, jelikož publikace vyšla těsně před kritickými událostmi roku 2006 a nepojímá proto další vývoj studované problematiky, což v některých případech vedlo k mírně zkresleným úsudkům, zejména pokud jde o

části, které se zabývají prognózami budoucího vývoje. Tato publikace posloužila především jako zdroj pro japonskou perspektivu zkoumané otázky.

Výše zmiňovaná díla doplňuje monografie *The Peninsula Question: A Chronicle of the Second Korean Nuclear Crisis* od Joičiho Funabašiho z roku 2007. Žurnalista, jenž se aktivně věnuje tématu severoasijské bezpečnosti a spolupráci, sepsal dílo na základě informací získaných z osobních rozhovorů s vládními představiteli a nevládními experty a detailně v něm popisuje a do hloubky analyzuje druhou korejskou krizi, čímž pokrývá jednu z klíčových událostí pro zkoumané téma. S touto publikací bylo zacházeno se zřetelem na povolání autora, jež se odrazilo mimo jiné na poněkud neformálnější styl narativu.

Pro části věnující se problematice vztahů mezi USA a KLDR byly použity především odborné články, neboť výstižněji pokrývaly studovanou problematiku a přímo se zabývaly politikou Georga W. Bushe vůči Severní Koreji. Čerpáno bylo ale také z monografie *The Change Toward Cooperation in the George W. Bush Administration's Nuclear Nonproliferation Policy Toward North Korea* od Jonase Schneidera. Jde o případovou studii, která se zabývá analýzou změny v Bushově administrativě po roce 2006 a její názorovou rozpolceností.

Při přepisu japonských jmen byl použitý český přepis v souladu s Pravidly českého pravopisu. Jména se v japonském úzu běžně užívají ve sledu příjmení – křestní jméno, z důvodů zjednodušení jsou v práci použity v pořadí křestní jméno – příjmení. Stejně pravidlo platí také při používání čínských a korejských jmen a výrazů. V případě čínských jmen a pojmů je používán český přepis namísto mezinárodně používaného pchin-jinu, u korejských názvů je rovněž využíván český přepis.

1. Role Severní Koreje v americko-japonském spojení

1.1. Cíle Severní Koreje

Severní Korea představuje jednu z největších bezpečnostních hrozeb současnosti hned z několika důvodů. V první řadě je to držení jaderného materiálu a balistických raket, které pod vlivem nevyzpytatelného diktátorského režimu představují neustálou

hrozbu visící nad okolním regionem. Dále je to šíření jaderných technologií a raket do zemí jako jsou Sýrie, Írán nebo Pákistán, díky němuž získává režim nezanedbatelnou část financí. Bezpečnostní hrozba se bezprostředně týká zejména Japonska a Jižní Koreje, jimž KLDR opakovaně vyhrožuje raketovými útoky. V neposlední řadě při zmínce o Severní Koreji musíme brát v potaz také její budoucí podobu, která, ať už bude jakákoliv, nepochybně výrazně ovlivní celou oblast severovýchodní Asie.

Politika provokace a usmiřování Severní Koreje by mohla navenek působit chaoticky a iracionálně, ovšem ve skutečnosti je prosazována za jasným účelem. Pro Severní Koreu bylo od jejího vzniku nejdůležitějším cílem udržet diktátorský režim a ani Kim Čong-il nebyl v tomto ohledu výjimkou. Vzhledem k dlouhodobě přetrvávající špatné ekonomické situaci a hrozícímu konfliktu ze strany USA se cílem KLDR stalo především uzavřít dohodu o neútočení a získat dodávky surovin a technického vybavení nezbytného k pokrytí energetických potřeb země.¹

Důvod, proč se Kim Čong-il tolik angažoval v rozvoji jaderného programu a testování balistických raket byl prostý: snažil se zastrašit své regionální sousedy a USA a přinutit Spojené státy k bilaterální spolupráci a podpisu smlouvy o vzájemném neútočení. Garancí bezpečnosti by se tak zbavil svého největšího nepřítele a posléze by se mohl soustředit výhradně na jednání o mezinárodní pomoci, která by zachránila skomírající ekonomiku země.²

Co se týče Japonska, to mělo díky svým finančním prostředkům pro Severní Koreu především velkou ekonomickou hodnotu, neboť by mohlo sloužit jako důležitý zdroj financí pro ekonomickou obnovu země. Normalizace vztahů by tak mohla KLDR přitáhnout finance, které jí schází, čímž by obnovila své krachující hospodářství a poskytla další zdroj legitimitě režimu.

1.2. Cesta k spolupráci

Při studiu koordinace politiky americko-japonského spojení vůči Severní Koreji je potřeba vrátit se na počátek 90. let 20. století, kdy bránu severokorejské hrozbě

¹ Tony Karon, „Why the U.S. Changed its North Korea Stance,“ *TIME World*, 7. ledna 2003. Dostupné na <http://content.time.com/time/world/article/0,8599,405876,00.html> (poslední přístup 25. 2. 2014).

² Mingtun Li, Peichan weiťi ju jatchai ančhuan čchingš' [Severokorejská krize a bezpečnostní situace v asijsko-pacifické oblasti], *Taiwan č'kchu*, 14. února 2003: 2.

otevřel pád Sovětského svazu. USA tak přišly o svého úhlavního nepřítele a musely od základů přehodnotit svoji bezpečnostní politiku. V oblasti východní Asie se USA nadále opíraly o systém *hub and spoke*, který byl tvořen bilaterálními spojeními navázanými během studené války. Tento model sloužil jako klíč k udržování bezpečnosti ve východoasijském regionu. Nejdůležitějším spojencem i nadále zůstávalo Japonsko, které tvořilo základní kámen Spojenými státy podporované bezpečnosti, stability a prosperity ve východní Asii. Jelikož ale samotná koncepce americko-japonské aliance byla postavena na obraně vůči Sovětskému svazu, po rozpadu SSSR se spojení potýkalo s existenční otázkou, jestli je tento vztah do budoucna potřebný, a pokud ano, jakým způsobem by země měly oprávnit jeho existenci.

Na toto téma se na obou stranách Tichého oceánu na počátku devadesátých let rozpoutala intenzivní diskuze. Zatímco japonská veřejnost se obávala, že po zániku SSSR bude muset země sama nést břímě nákladů spojených s přítomností amerických sil, v USA probíhala debata o tom, jestli má vůbec spojení smysl. Američané nebyli spokojeni s japonskou reakcí a mírou zapojování v průběhu války v Zálivu a starosti jim také dělala poměrně hlasitá opozice vůči přítomnosti amerických vojsk v Japonsku.³

V průběhu 90. let došlo hned k dvěma zásadním momentům, které vyřešily oboustranné dilema a připravily půdu pro užší spolupráci obou zemí. Nejdříve to byla první severokorejská jaderná krize v letech 1993–1994. Severní Korea byla na základě výsledků testů Mezinárodní agentury pro atomovou energii (International Atomic Energy Agency, IAEA) obviněna z toho, že svou činností porušuje Smlouvu o nešíření jaderných zbraní. Na žádost IAEA měla povolit prohlídku dvou skládek jaderného odpadu, což odmítla. Spojené státy chtěly uvalit na Severní Koreu finanční sankce a obrátily se na Radu bezpečnosti OSN. Ta vydala žádost, aby KDR povolila v plné míře monitorování IAEA. Severní Korea pohrozila, že vystoupí ze Smlouvy o nešíření jaderných zbraní. Tehdy se situace vyhrotila natolik, že neměla daleko k válce, a v červnu 1994 byly USA přinuceny začít vyjednávat se Severní Koreou. Tato jednání nakonec vedla k podepsání dokumentu *Agreed Framework* v říjnu 1994.⁴

³ James Przystup, „The U.S.-Japan Alliance and the U.S.-ROK Alliance,“ *Joint U.S.-Korea Academic Studies* 19 (2009): 45-46.

⁴ Leon V. Sigal, „The North Korean Nuclear Crisis: Understanding The Failure of the ‘Crime-and-Punishment’ Strategy,“ *Arms Control Association*, květen 1997, https://www.armscontrol.org/act/1997_05/sigal (poslední přístup 26. dubna 2014).

Agreed Framework se stal základním dokumentem Clintonovy politiky vůči Severní Koreji a důležitou roli sehrál i později během summitu USA s KLDK v roce 2002. Spojené státy se zavázaly, že dodají dva jaderné reaktory na lehkou vodu, a alespoň formálně ujistí KLDK o tom, že proti ní nepoužijí jaderné zbraně. Severní Korea slíbila zmrazit původní reaktory a rozmontovat je, jakmile bude dokončen projekt reaktorů na lehkou vodu, a povolila IAEA monitorovat celý proces zmrazení.⁵

Agreed Framework tak ukončil první severokorejskou krizi a na krátkou dobu uklidnil všechny zúčastněné strany. Tato vyhrocená situace se zároveň stala prostředkem pro bližší spolupráci Japonska se Spojenými státy. V reakci na nově vzniklé bezpečnostní prostředí ve východní Asii po studené válce se představitelé obou států sešli v dubnu 1996, kdy byla podepsána Americko-japonská deklarace o bezpečnosti. V ní USA i Japonsko prohlásily stabilitu na Korejském poloostrově za životně důležitou pro obě země a zavázaly se, že budou usilovat o udržení stability v oblasti a spolupracovat na severokorejském jaderném problému. Na rozdíl od předchozí deklarace z roku 1978 se spojenectví již nesoustředilo pouze na obranu Japonska, ale spolupráci rozšířilo také na „oblasti v okolí Japonska“.⁶ Tato poměrně vágní definice umožňovala zemím společně se vypořádat s jakýmkoliv zdrojem nestability ve východní Asii, kterým byl v devadesátých letech právě Korejský poloostrov.

Druhá krize nastala v roce 1998, kdy Severní Korea poprvé testovala raketu Taepodong-1, která přeletěla nad Japonskem a dopadla do Tichého oceánu. KLDK tím prokázala, že je schopna zasáhnout jakékoliv území v japonském souostroví. Odpálení rakety, která přeletěla nad Japonskem a doletěla do Japonského moře, vyvolalo velký šok v celém mezinárodním společenství. Japonsko reagovalo na tuto událost zastavením své činnosti v Organizaci pro energetický rozvoj na Korejském poloostrově (KEDO), zmrazením veškeré potravinové a humanitární pomoci, zastavením charterových letů mezi Pchjongjangem a Nagojou a pohrozilo ekonomickými sankcemi v případě dalších severokorejských testů. USA a Jižní Korea považovaly postup Japonska za přehnaný, a nakonec přesvědčily Tokio, aby pokračovalo v plnění závazků vůči KEDO. Výsledkem

⁵ *Agreed Framework of 21 October 1994 Between the United States of America and the Democratic People's Republic of Korea*, Arms Control Association, 21. října 1994, <http://www.armscontrol.org/documents/af> (poslední přístup 26. dubna 2014).

⁶ *Japan-U.S. Joint Declaration on Security*, UCLA International Institute, 10. prosince 2004, <http://www.international.ucla.edu/article.asp?parentid=18434> (poslední přístup 25. 2. 2014).

incidentu se stalo založení nové multilaterální platformy Trilateral Coordination and Oversight Group, která měla sloužit ke stírání rozdílů a lepší koordinaci budoucí politiky mezi těmito třemi zeměmi.⁷ Založení organizace bylo dalším krokem, který sblížil USA a Japonsko a prohloubil jejich vztah.

1.3. Důvody pro kooperaci

Pro japonskou bezpečnost byla 90. léta obdobím plným nejistoty. První severokorejská krize, krize v tchaj-wanské úžině v roce 1996 a test severokorejské rakety Taepodong-1 v roce 1998 postupně prohlubovaly obavy Tokia o vlastní bezpečnost. Japonské oficiální dokumenty neustále zmiňovaly rostoucí hrozbu ze strany Severní Koreje v podobě raket a jaderného programu. Ty ohrožovaly jak Japonsko samotné, tak i regionální stabilitu a v širším smyslu slova mezinárodní prostředí obecně, což vedlo k přesvědčení, že posílení bezpečnostního aspektu dosavadní aliance s Washingtonem je nevyhnutelné.⁸

Stejný názor sdílela také veřejnost. S pádem Sovětského svazu začala japonská společnost postupně vnímat KLDR jako nejzávažnější bezpečnostní problém. Ačkoliv podle statistik si nejvíce lidí spojovalo KLDR s hrozbou až po druhé jaderné krizi v roce 2003,⁹ byli to především první severokorejský jaderný test a vypuštění rakety Taepodong-1, kterým se povedlo díky médiím vyvolat strach, jenž se proměnil téměř v hysterii.¹⁰

Jelikož na rozdíl od Japonska KLDR přímo neohrožovala americkou domácí bezpečnost, USA začaly vnímat Severní Koreu jako bezpečnostní hrozbu teprve po

⁷ Samuel Kim, *The Two Koreas and the Great Powers* (New York: Cambridge University Press, 2006): 181.

⁸ Elena Atanassova-Cornelis, „The US-Japan Alliance and the Rise of China: Implications for the East Asian Security Order and the EU's Regional Role,“ stať prezentována na mezinárodní konferenci „*China, the European Union and the Restructuring of Global Governance*“ v Bruselu 6. - 7. května 2010: 4. Dostupné na http://www.usaintlouis.be/fr/pdf/IEE/Brochures/atanassova_paper.pdf (poslední přístup 29. dubna 2014).

⁹ Yasuhiro Izumikawa, „North Korea Problems“ and US-Japan Relations: A View from Japan,“ v *North Korea: Challenge for the US-Japan Alliance*, ed. Yuki Tatsumi (Washington DC: The Henry L. Stimson Center, 2010): 27.

¹⁰ Hyung Gu Lynn, „Vicarious Traumas: Television and Public Opinion in Japan's North Korea Policy,“ v *Pacific Affairs* 79, č. 3 (podzim 2006): 488.

raketovém testu Taepodong-1.¹¹ Ačkoliv hrozba nebyla přímá, Spojené státy měly i přesto národní zájem na udržování bezpečnosti ve východoasijském regionu z několika důvodů. Za prvé, obchodní vazby na východní Asii se díky rychlému ekonomickému rozvoji v regionu stávaly pořád důležitějšími. Za druhé, dva nejvýznamnější spojenci USA v regionu – Jižní Korea a Japonsko – byly jedinými státy v oblasti, které nedisponovaly jadernými zbraněmi, což je činilo velice zranitelnými vůči jakékoliv nestabilitě v severovýchodní Asii. Za třetí, Japonsko bylo základním kamenem americké bezpečnosti ve východní Asii a zachování jeho bezpečnosti – kterou v té době ohrožovala právě Severní Korea - bylo bezesporu v zájmu Spojených států.

Z těchto důvodů se USA velkou mírou začaly angažovat na vyřešení otázky severokorejského jaderného programu a zastavení šíření jaderných zbraní více než kterákoliv jiná velmoc. Jelikož Japonsko a Jižní Korea hrály nenahraditelnou roli jakožto zprostředkovatelé amerických zájmů v regionu, byly to právě tyto dvě bilaterální aliance, které se Spojené státy snažily posílit.

Na konci devadesátých let tak byly pochybnosti o opodstatněnosti existence americko-japonské aliance rozptýleny. Severní Korea poskytla japonské veřejnosti dostatečný důvod k pokračování a prohloubení bilaterální aliance, o jejímž smyslu se vedly již zmiňované debaty v první polovině 90. let. Hrozba v podobě KJDR posloužila jako dostačující odpověď na otázku, jestli je další přítomnost amerických vojsk na japonské půdě opodstatněná, či nikoliv.¹²

Kromě toho se otázka Severní Koreje stala hlavním podnětem pro revizi studenoválečného pasivního obranného postoje směrem k pružnějšímu a obranyschopnějšímu systému.¹³ Provokativní chování severokorejského režimu a rozvíjející se jaderný i raketový program poskytly alianci jak odůvodnění pro prohloubení kooperace v oblasti raketových střel a s nimi souvisejících obranných

¹¹ Yoshihide Soeya, „JAPAN IN EAST ASIA: Changes in the 1990s and New Regional Strategy,“ *RIETI Discussion Paper Series 04-E-013*, únor 2014: 14. Dostupné na <http://www.rieti.go.jp/jp/publications/dp/04e013.pdf> (poslední přístup 25. 2. 2014).

¹² Gordon L. Flake, „Different Beds, Same Nightmare: US-Japan Policy Coordination on North Korea and Implication for the US-Japan Alliance,“ v *North Korea: Challenge for the US-Japan Alliance*, ed. Yuki Tatsumi (Washington DC: The Henry L. Stimson Center, 2010): 94.

¹³ Yuki Tatsumi, „Conclusion: The Way Forward,“ v *North Korea: Challenge for the US-Japan Alliance*, ed. Yuki Tatsumi (Washington DC: The Henry L. Stimson Center, 2010): 105.

technologií,¹⁴ tak i pro rozšíření vzájemné bezpečnostní spolupráce z pouhé obrany Japonska na spolupráci na výjimečných stavech na územích mimo Japonsko.

Spojeným státům umožnilo posílení vzájemné spolupráce lépe se připravit na možnost severokorejského útoku. Vyhnuly se ztrátě cenného spojence a mohly nadále pokračovat jednak v dohlížení na mír a stabilitu v severovýchodní Asii, jednak v zachování statu quo na Dálném Východě.

2. Koordinace politik v oblasti strategických cílů

2.1. *Strategické cíle*

2.1.1. Japonsko

Podle japonských diplomatických modrých knih vydaných v letech 200–2009 lze politiku země vůči KLDR v obecné rovině vymezit dvěma základními otázkami: bezpečnostní (tj. jaderné technologie a balistické zbraně) a politickou (snaha normalizovat vztahy s KLDR za podmínky vyřešení otázky unesených Japonců).¹⁵ Tomu odpovídají také interpretace většiny akademiků, zabývajících se zahraniční politikou Japonska. Například podle Jasuhira Izumikawy má japonská vláda na Korejském poloostrově tři hlavní zájmy. Prvním je vytvoření bezpečnostně stabilního prostředí. Japonsko se snaží o to, aby Severní Koreu neovládl žádný nepřátelský stát, čímž má na mysli především Čínu, jejíž zvýšená přítomnost by v případě pádu Severní Koreje na Korejském poloostrově byla pro Japonsko krajně nežádoucí. Druhým je požadavek politické stability i za cenu zachování nynějšího režimu. Politicky nestabilní prostředí by totiž vytvořilo mocenské vakuum, které by přispělo k všeobecné regionální nestabilitě. Třetím zájmem je zbavit Severní Koreu všech zbraní hromadného ničení (ZHN) včetně balistických raket a jaderného arzenálu, které představují přímou hrozbu pro národní zájmy země.¹⁶

V kontextu bezpečnostní otázky je důležité zmínit, že cílem Japonska během obou Bushových administrativ bylo prosadit celkovou denuklearizaci Severní Koreje. Pouhé pozastavení severokorejského jaderného programu nebo dokonce akceptování

¹⁴ Ke konci 90. let se Japonsko a USA poprvé společně účastnili na výzkumném programu ohledně systému balistických raket.

¹⁵ *Diplomatic Bluebook 2001-2009*, Ministry of Foreign Affairs of Japan, <http://www.mofa.go.jp/policy/other/bluebook/index.html> (poslední přístup 19. 3. 2014).

¹⁶ Izumikawa, „North Korea Problems“ and US-Japan Relations: A View from Japan,“ 29.

jaderné KLDR by nijak nezmírnilo hrozbu, kterou tato země pro Japonsko představovala. Severokorejský režim kromě toho disponoval raketami, které byly schopny zasáhnout téměř celé území Japonska,¹⁷ a obrana proti jejich použití byla proto minimálně stejně důležitá, jako zbavit Korejský poloostrov veškerých zbraní hromadného ničení.

Co se týče vládnoucí severokorejské garnitury, nemělo Japonsko během zkoumaného období žádný zájem na změně tamního režimu, ačkoliv si samo uvědomovalo, že jediné změna politického systému a garnitury by mohla přimět Severní Koreu, aby upustila od svého agresivního chování. Mnozí japonští představitelé však byli přesvědčeni, že vnější zásah by mohl vyvolat vnitřní chaos a vyprovokovat KLDR k použití zbraní hromadného ničení.¹⁸

Nejdůležitějším zájmem Japonska se v průběhu obou Bushových administrativ stala normalizace vztahů se Severní Koreou. O tu se Japonsko bezvýsledně snažilo již od pádu Sovětského svazu. Během studené války neměla ani jedna země pro normalizaci vztahů pádný důvod, avšak po jejím skončení a zejména na sklonku devadesátých let se Severní Korea potýkala s celkovým rozpadem hospodářského systému. Jelikož Japonsko bylo státem, jenž představoval důležitý zdroj finančních prostředků i nových technologií, KLDR projevila vůli spolupracovat. V očích Japonska byla normalizace vztahů především způsobem, jak posílit svůj vliv na Korejském poloostrově tvář v tvář Rusku a Číně.¹⁹ Navíc byla důležitá také proto, že byla důkazem, že se země vyrovnala se svojí minulostí. Severní Korea totiž byla jedinou zemí, s níž Japonsko od druhé světové války nenormalizovalo diplomatické vztahy.²⁰

2.1.2. USA

Charakterizovat přesně strategické cíle USA vůči Severní Koreji je poněkud obtížnější, zejména kvůli názorové rozpolcenosti, která vládla mezi hlavními představiteli administrativ, a rozdílné politice během jednotlivých funkčních období George W. Bushe. V době, kdy se Bush stal poprvé americkým prezidentem, nebylo

¹⁷ Izumikawa, „North Korea Problems“ and US-Japan Relations: A View from Japan,“ 30.

¹⁸ Ibid., 30.

¹⁹ David Fouse, „Japan's Post-Cold War North Korea Policy: Hedging toward Autonomy?“ *Asian Affairs: An American Review* 31, č. 2 (léto 2004): 104.

jasné, jakým směrem se politika vůči Severní Koreji bude ubírat. Veškerá jednání s KLDK byla pozastavena, až do doby, kdy Bushova administrativa v červnu 2001 vydala dokument North Korea Policy Review (dále jen „Revize“). Ačkoliv mnozí předpokládali, že Bush bude ihned po nástupu do funkce zastávat tzv. *hard-line policy*, podle Revize se nová politika měla víceméně ubírat cestou, kterou se vydala již předchozí Clintonova administrativa. Ačkoliv Bush krátce po nástupu razil zásadu Anything But Clinton, v Revizi se političtí představitelé vyslovili pro obnovení dialogu ohledně jaderného programu a výroby a exportu balistických raket na Korejském poloostrově, za předpokladu, že budou splněny všechny americké požadavky. Dokument v podstatě potvrdil základní principy Agreed Framework a Clintonova přístupu cukru a biče.²¹

Obecně lze říct, že v letech 2001 – 2005 uplatňovaly USA vůči Severní Koreji taktiku nátlaku a zadržování. Ta spočívala v tom, že se američtí politici vyhýbali veškerým bilaterálním jednáním s představiteli severokorejského režimu, snažili se KLDK nadále držet v izolaci na mezinárodní scéně a přinutit ji, aby bez výhrad přistoupila na americké požadavky. Se strategií jednostranných ústupků USA poprvé vystoupily na prvním kole šestistranných rozhovorů v srpnu 2003. Požadovaly, aby se Severní Korea zavázala ke „kompletnímu, ověřitelnému a nevratnému odstranění“ všech jaderných zařízení. Kompletní odstranění znamenalo, že budou zrušeny oba jaderné programy – plutoniový program i program založený na využívání vysoce obohaceného uranu. Pod ověřitelným si USA představovaly, že KLDK opět přistoupí ke Smlouvě o nešíření (Non-Proliferation Treaty, NPT) a povolí monitorování a inspekce Mezinárodní agentury pro atomovou energii. Tento krok měl být nevratný, na rozdíl od pouhého zmrazení jaderných zařízení tak, jak to v devadesátých letech stanovoval Agreed Framework.²²

Pro USA bylo tedy během první Bushovy administrativy primárním cílem zbavit Severní Koreu veškerého jaderného materiálu a nikoliv pouze zmrazit jaderná zařízení. Tento postoj se ale pod vlivem vyčerpávající války v Iráku, personální výměně po

²⁰ Jednu z překážek normalizace představovalo období japonské kolonizace Koreje v letech 1910–1945. Izumikawa, „North Korea Problems“ and US-Japan Relations: A View from Japan,“ 29.

²¹ Balbina Y. Hwang, „America's „North Korea Problem“ and US-Japan Relations,“ v *North Korea: Challenge for the US-Japan Alliance*, ed. Yuki Tatsumi (Washington DC: The Henry L. Stimson Center, 2010): 11.

volbách v roce 2004 a severokorejského jaderného testu v roce 2006 v průběhu let postupně posunul od celkové denuklearizace ke zmrazení, které bylo původně pro Bushe nepředstavitelné.

Jelikož na rozdíl od Japonska nepředstavovaly balistické rakety pro USA přímou hrozbu, druhým hlavním cílem kromě denuklearizace bylo zabránit šíření jaderného materiálu ze země.²³ Tato politika vycházela z Národní bezpečnostní strategie USA vydané v září 2002, která jasně vymezovala boj proti ZHN třemi hlavními body, přičemž první dva – „aktivní snahy o boj proti šíření“ a „zesílené úsilí o nešíření ZHN“ – byly zaměřeny na boj se šířením zbraní hromadného ničení.²⁴ Touto strategií se Bushova administrativa řídila během obou funkčních období. Na konci května 2003 iniciovaly USA vznik Bezpečnostní iniciativy pro nešíření (Proliferation Security Initiative, PSI), která měla za úkol zlepšit mezinárodní spolupráci v otázce tzv. zákazových principů²⁵ šíření ZHN a dodávek materiálů s tím spojených.

Postoj Bushových administrativ k severokorejskému režimu rovněž nebyl jednotný. Tyto rozpory lze pozorovat nejen mezi jednotlivými funkčními obdobími, ale také v jejich samotném rámci. Šlo o boj mezi neokonzervativci, kteří prosazovali politiku angažování a chtěli přinutit severokorejský režim pouze k změně chování, a tzv. jestřáby, přesvědčenými o nutnosti celkové změny severokorejského režimu.²⁶ Zatímco během prvního funkčního období boj jednoznačně vyhráli stoupenci *hard-line policy*, klíčové osobnosti v druhé administrativě měli mnohem blíže k politice angažování a vzájemného dialogu se Severní Koreou. Normalizace vztahů s KLDK byla během obou

²² Stephan Haggard a Marcus Noland, „Engaging North Korea: The Role of Economic Statecraft,“ *Policy Studies* 59, East-West Center (2011): 39.

²³ Jonas Schneider, *The Change toward Cooperation in the George W. Bush Administration's Nuclear Nonproliferation Policy toward North Korea* (Viedeň: Lang, 2010), 75.

²⁴ The National Security Strategy of the United States of America, U.S. Department of State, září 2002: 14. Dostupné na <http://www.state.gov/documents/organization/63562.pdf> (poslední přístup 19. 3. 2014)

²⁵ Anglicky „interdiction principles“. Jedná se o principy, které slouží k lepší koordinaci mezi členy PSI v tom, jak zabránit šíření ZHN. Zavázali se k nim všichni účastníci PSI. Pro detaily ohledně zákazových principů viz *Proliferation Security Initiative: Statement of Interdiction Principles*, U.S. Department of State, 4. září 2003, <http://www.state.gov/t/isn/c27726.htm> (poslední přístup 24. 3. 2014).

²⁶ Evans J. R. Revere, „Facing the Facts: Towards a New U.S. North Korea Policy,“ 6; Richard C. Bush, „The Challenge of a Nuclear North Korea: Dark Clouds, Only One Silver Lining,“ *Policy Paper* 23, The Brookings Institution (září 2010): 3. Dostupné na http://www.brookings.edu/~media/research/files/papers/2010/9/north%20korea%20bush/09_north_korea_bush.pdf (poslední přístup 19. 3. 2014).

funkčních období podmíněna denuklearizací, resp. zmrazením jaderného programu a nebyla hlavní strategickou prioritou Spojených států.

2.2. Koordinace politik USA a Japonska

Bush během prvního období od začátku pracoval na zlepšení vztahu s Japonskem. Ten během Clintonovy vlády utrpěl značné trhliny, neboť Clinton se soustředil spíše na vztah s Čínou. Vůči Japonsku se do jisté míry stavěl kriticky, a to zejména proto, že nesouhlasil s jeho ekonomickou politikou.²⁷ Změna v americko-japonských vztazích se projevila ihned po nástupu Bushe do funkce. V březnu 2001 navštívil tehdejší japonský premiér Joširó Mori²⁸ Spojené státy a ze společného setkání vzešlo prohlášení, v němž bylo potvrzeno, že „americko-japonské spojení je základem míru a stability v asijsko-pacifické oblasti“. Obě strany se shodly na tom, že „americká přítomnost zůstává životně důležitou pro regionální bezpečnost“, a že budou „nadále spolupracovat na posílení aliance“. Součástí prohlášení byl také příslib, že obě strany budou nadále konzultovat a koordinovat svůj postup vůči Severní Koreji, a to nejenom bilaterálně ale rovněž ve spolupráci s Jižní Koreou.²⁹

Po Moriho rezignaci získal v dubnu 2001 post ministerského předsedy Džuničiró Koizumi, který proslul svou populistickou politikou. Již na první schůzce s Georgem W. Bushem v červnu 2001 byly patrné vzájemné sympatie. Dne 30. června 2001 po setkání v Texasu vydaly USA a Japonsko dokument Partnerství pro prosperitu a bezpečnost, v němž se zavázaly k posílení strategického dialogu, rozšiřování globální spolupráce a mimo jiné také k „zintenzivnění konzultací ohledně asijsko-pacifické oblasti“.³⁰ Sympatie mezi oběma politiky byly zřejmé a udávaly tón americko-japonské spolupráce až do konce Koizumiho vlády v září 2006.³¹

²⁷ Gerald L. Curtis, „East Asia, Regionalism, and U.S. National Interests: How Much Change?“ *American Foreign Policy Interest* 26 (2004): 202.

²⁸ Ve funkci od dubna 2000 do dubna 2001.

²⁹ *Joint Statement by President George W. Bush and Prime Minister Yoshiro Mori*, Ministry of Foreign Affairs of Japan, březen 2001, <http://www.mofa.go.jp/region/n-america/us/pmv0103/joint.html> (poslední přístup 19. 3. 2014).

³⁰ *Partnership for Security and Prosperity*, Ministry of Foreign Affairs of Japan, 30. červen 2001, <http://www.mofa.go.jp/region/n-america/us/pmv0106/joint.html> (poslední přístup 19. 3. 2014).

³¹ Reiji Yoshida, „Koizumi-Bush friendship one for the ages: Personal connection has averted tensions on more than one occasion,“ *The Japan Times*, 29. června 2006, <http://www.japantimes.co.jp/news/2006/06/29/national/koizumi-bush-friendship-one-for-the-ages/#.UwxelVldXvE> (poslední přístup 19. 3. 2014).

První setkání, které se do větší hloubky zabývalo otázkou Severní Koreje, se konalo 13. září 2002 v New Yorku při příležitosti prvního výročí útoků z 11. září 2001. George Bush vyslovil plnou podporu Koizumiho nadcházející návštěvě v Pchjongjangu a premiér Koizumi ho ujistil, že „ještě před summitem Japonska s KLDK bude usilovat o celkovou koordinaci s USA a Jižní Koreou“. Bush zároveň prohlásil, že USA se soustředí především na zbraně hromadného ničení, balistické střely a konvenční zbraně, a že doufá, že Japonsko a Jižní Korea budou sdílet jejich zájmy. Koizumi podpořil Busha příslibem, že na summitu s KLDK tyto zájmy určitě zmíní.³²

Summit Japonska a USA se Severní Koreou v září a říjnu 2002 se ukázaly být klíčovými pro nastávající koordinaci. Na summitu KLDK a Japonska v Pchjongjangu se potvrdilo, že hlavní prioritou Japonska byla především normalizace vztahu se Severní Koreou.³³ Nemalelou mírou k tomu přispěl sám Džuničiró Koizumi, který chtěl svoje úspěchy v zahraniční politice postavit mimo jiné právě na úspěšném navázání diplomatických vztahů se Severní Koreou. Ze společného setkání vzešla Pchjongjangská deklarace, v níž se obě strany zavázaly k rozhovorům o normalizaci vzájemných vztahů a bezpečnostních otázkách týkajících se severokorejského jaderného arzenálu a balistických střel.³⁴

Paradoxně to byla právě nekompromisní politika USA a příprava na válku v Afghánistánu, které přiměly KLDK zasednout ke stolu s Japonci v roce 2002,³⁵ a stejně tak zářijové setkání, které mělo prolomit bludný kruh normalizace vztahů s KLDK. Pro Japonsko bylo velice komplikované postupovat dále v jednostranné normalizaci vztahů, dokud nebudou normalizovány vztahy mezi USA a Severní Koreou.³⁶ Poté, co Bush po výměně části administrativy slevil ze svých požadavků a

³² *Japan-US Summit Meeting (Summary)*, Ministry of Foreign Affairs of Japan, 13. září 2002, <http://www.mofa.go.jp/region/n-america/us/pfmv0209/us-summit.html> (poslední přístup 19. 3. 2014).

³³ *Japan-North Korea Relations*, Ministry of Foreign Affairs of Japan, květen 2004, http://www.mofa.go.jp/region/asia-paci/n_korea/relation.html (poslední přístup 19. 3. 2014).

³⁴ *Japan-DPRK Pyongyang Declaration*, Ministry of Foreign Affairs of Japan, 17. září 2002, http://www.mofa.go.jp/region/asia-paci/n_korea/pmv0209/pyongyang.html (poslední přístup 19. 3. 2014).

³⁵ Tsuneo Akaha, „Japan and the Recurrent Crisis,“ v *North Korea Policy: Japan and the Great Powers*, eds. Linus Hagström a Marie Söderberg (Londýn: Routledge, 2006): 23; Flake, „Different Beds, Same Nightmare: US-Japan Policy Coordination on North Korea and Implication for the US-Japan Alliance,“ 88; Yoshihide Soeya, „JAPAN IN EAST ASIA: Changes in the 1990s and New Regional Strategy,“ 14.

³⁶ Yoichi Funabashi, *The Peninsula Question: A Chronicle of the Second Korean Nuclear Crisis* (Washington, D.C.: Brookings Institution Press, 2007), 112; Ryo Sahashi, „The North Korea Challenge and

otevřel dveře jednáním se Severní Koreou, dala KLDL přednost požadavkům a jednáním se Spojenými státy před jednáním s Japonskem.

Krátce po Koizumiho návštěvě Pchjongjangu se v říjnu 2002 setkal asistent státního tajemníka pro záležitosti východní Asie a Pacifiku James Kelly s představiteli Severní Koreje. Na setkání prezentoval důkazy, že KLDL tajně rozvíjí jaderný program, při němž používá vysoce obohacený uran, čímž porušuje Agreed Framework a další smlouvy. Severní Korea tuto domněnku potvrdila a prohlásila, že tak konala proto, že Agreed Framework považovala za zrušený.³⁷ Tato situace vyústila v tzv. druhou severokorejskou jadernou krizi. USA v reakci na potvrzení používání vysoce obohaceného uranu zastavily dodávky těžkého topného oleje, čímž Agreed Framework definitivně pozbyl účinnosti. Bushova administrativa pozastavila jednání o denuklearizačním procesu a posunula se blíže k *hard-line policy*. Výhledy na další normalizační rozhovory mezi KLDL a Japonskem tak byly odsunuty na neurčito.³⁸

Výše zmíněné summity přiměly Japonsko a USA k ještě bližší spolupráci. Až do roku 2006 kladli japonští politici větší důraz na řešení hrozby, kterou představovaly balistické střely, než na jaderný program obecně. V reakci na prohloubení krize se Japonsko odhodlalo aktivněji se zapojovat do spolupráce v obraně před balistickými střelami. V prosinci 2003 se rozhodlo zavést do výzbroje pozemní i námořní protiraketové systémy americké výroby a rovněž se dále podílet na výzkumu nových technologií v oblasti balistických střel. Významným krokem americko-japonské spolupráce byla aktivace radaru kmitočtového pásma X určeného k detekci a rozpoznávání balistických střel poblíž letecké základny Mirasawa v roce 2004.³⁹

V reakci na rozhodnutí USA zastavit dodávky těžkého topného oleje Severní Korea v lednu 2003 zrušila svou účast v NPT. Ve snaze vyřešit krizi se Čína nabídla jako zprostředkovatel rozhovorů mezi USA a KLDL a v Pekingu 2003 tyto tři země rokovaly o stávající situaci na Korejském poloostrově. Rozhovory dopadly poměrně úspěšně, a Čína měla zájem v trilaterálních jednáních pokračovat, ale USA trvaly na

Resonance with Regional Security Arrangements," v *North Korea: Challenge for the US-Japan Alliance*, Yuki Tatsumi, ed. (Washington DC: The Henry L. Stimson Center, 2010): 88.

³⁷ Liu Lin, *The North Korean Nuclear Test and Its Implications* (Washington, D.C.: Central Asia-Caucasus Institute and Silk Road Studies Program, 2006), 10-11.

³⁸ Alan D. Romberg a Yoshihide Soeya, „Introduction," v *North Korea: Challenge for the US-Japan Alliance*, Yuki Tatsumi, ed. (Washington DC: The Henry L. Stimson Center, 2010): 1.

tom, že se k rozhovorům musí připojit také Japonsko a Jižní Korea, což obě země vřele uvítaly. Přítomnost na rozhovorech si nakonec vynutilo také Rusko, a v srpnu 2003 se konalo první kolo šestistranných rozhovorů. Avšak proto, že první větší úspěch šestistranných rozhovorů se dostavil teprve v únoru 2007, byla tato platforma v koordinaci politik USA a Japonska pouze marginální. Důležité je ale poznamenat, že Japonsko byla jediná země v šestistranných rozhovorech, která plně podporovala Bushovu *hard-line policy*.⁴⁰ Důvodem byla zejména vlastní diplomatická nepružnost, kterou způsobil odpor japonské veřejnosti vůči Severní Koreji kvůli otázce unesených Japonců.

Po summitech z roku 2002 byl druhým zlomovým bodem v koordinaci strategických cílů USA a Japonska severokorejský jaderný test v říjnu 2006. V této době se vyřešení jaderné otázky stalo hlavním tématem v spolupráci Spojených států a Japonska.⁴¹ Severokorejský jaderný test spustil další vlnu spolupráce v oblasti obrany proti balistickým střelám. Během vlády Šinzó Abeho⁴² v březnu 2007 Japonsko zakoupilo od USA torpédoborce Aegis a „poprvé nasadilo stíhací letouny PAC-3 na letecké základně Kadena na Okinawě, které měly bránit hlavní americká zařízení proti nepřátelským střelám“,⁴³ a v roce 2008 vláda Jasua Fukudy⁴⁴ přijala zákon, který umožnil Japonsku využívat vesmírný prostor k obranným účelům. V budoucnu by tak japonské ozbrojené síly mohly nasadit satelity, které by detekovaly balistické střely mnohem rychleji než původní radar kmitočtového pásma X.⁴⁵

Po nástupu druhé Bushovy administrativy v lednu 2005 začalo v administrativě převládat neokonzervativní křídlo, a začaly se objevovat náznaky, že Spojené státy se vrací ke Clintonově politice angažování, což se v nejbližších letech potvrdilo.⁴⁶ Převaha neokonzervativců v druhé administrativě a severokorejský jaderný test v roce 2006 se promítly do dalších kroků USA. Politika angažování se naplno projevila 13. února 2007,

³⁹ Kent E. Calder, *Pacific Alliance: Reviving U.S.-Japan Relations* (New Haven: Yale University Press, 2009), 146.

⁴⁰ Sung-Joo Han, „Back to Square One on the Korean Peninsula,“ v *Double Trouble: Iran and North Korea as Challenges to International Security*, ed. Patrick M. Cronin (Westport, Londýn: Praeger, 2008), 94.

⁴¹ Flake, „Different Beds, Same Nightmare: US-Japan Policy Coordination on North Korea and Implication for the US-Japan Alliance,“ 96.

⁴² Ve funkci od září 2006 do září 2007.

⁴³ Calder, *Pacific Alliance: Reviving U.S.-Japan Relations*, 146.

⁴⁴ Ve funkci od září 2007 do září 2008.

⁴⁵ Atanassova-Cornelis, „The US-Japan Alliance and the Rise of China: Implications for the East Asian Security Order and the EU's Regional Role,“ 5.

kdy byl vydán dokument Initial Actions for the Implementation of the Joint Statement. Podle něj měla Severní Korea uzavřít a zapečetit jaderné zařízení v Jongbjonu, přijmout zpátky inspektory IAEA a zveřejnit všechny jaderné programy, které vyvíjela. Ostatní účastníci šestistranných rozhovorů se zavázali „poskytnout ekonomickou, energetickou a humanitární pomoc“. KLTR měla zahájit bilaterální rozhovory s USA a Japonskem s cílem normalizovat vzájemné vztahy a Spojené státy se zavázaly k jejímu postupnému stažení ze seznamu států, které podporují terorismus, a ukončení uplatňování Zákona o obchodování s nepřítelem vůči Severní Koreji.⁴⁷

USA tak ustoupily od svého původního plánu okamžité denuklearizace Korejského poloostrova, která měla být podmínkou pro to, aby USA přistoupily na ústupky, ať již v podobě ekonomické, energetické nebo humanitární pomoci nebo zahájení procesu normalizace vztahů se Severní Koreou. Místo toho druhé administrativě stačilo pouhé zmrazení jaderných zařízení, které bylo doprovázeno okamžitými dodávkami energetické pomoci v podobě 50 000 tun těžkého topného oleje v průběhu dvou měsíců od vydání Initial Actions for the Implementation of the Joint Statement.⁴⁸

Na rozdíl od USA Japonsko s nástupem Šinzó Abeho do funkce premiéra zvolilo cestu konfrontační politiky, kdy jakýkoliv další postup v jednání o normalizaci vztahů podmínilo vyřešením otázky unesených Japonců, čímž chtělo mimo jiné potrestat KLTR za pomalý postup v šestistranných rozhovorech.⁴⁹ Japonská vláda v řešení otázky unesených Japonců nijak nepokročila, a tak odmítla poskytnout energetickou pomoc a zvýšila ekonomické sankce, které zavedla jako jediný stát šestistranných rozhovorů po zveřejnění Initial Actions z února 2007. Japonští politici představitelé sice vyjádřili pochopení vůči americkému rozhodnutí zrušit finanční sankce vůči

⁴⁶ Pro bližší informace o změně Bushovy politiky viz čtvrtou kapitulu.

⁴⁷ *Initial Actions for the Implementation of the Joint Statement*, U.S. Department of State: Archive, 13. února 2007, <http://2001-2009.state.gov/r/pa/prs/ps/2007/february/80479.htm> (poslední přístup 19. 3. 2014).

⁴⁸ Ibid.

⁴⁹ Maaïke Okano-Heijmans, „Troubled Neighbours: Japan's Negative Economic Diplomacy Towards North Korea,“ *European Journal of East Asian Studies* 9, č. 2 (2010): 376.

Severní Koreji, ale zároveň vyjádřili nespokojenost se změnou, která nastala v politice USA.⁵⁰

Japonský přístup k severokorejské otázce do značné míry zkomplikovala skutečnost, že USA neměly jasnou strategii v tom, jaká by měla být budoucnost severokorejského režimu. Na rozdíl od Japonska, které preferovalo mírumilovné řešení jaderné otázky a poklidný vývoj Severní Koreje, Spojené státy kvůli nejasné představě o tom, jak naložit se severokorejským režimem, bránily plynulejší koordinaci politiky v této oblasti.⁵¹

3. Problém unesených občanů a koordinace politik

3.1. *Otázka unesených japonských občanů*

Počátek této problematiky spadá do 70. a 80. let 20. století, kdy u pobřežních oblastí Japonska a v Evropě došlo k únosům několika Japonců. Poprvé o tom informovala média v roce 1980, ale vláda zprávy popřela jako neopodstatněné spekulace. V roce 1988 severokorejská agentka obviněná z únosu letadla jihokorejské společnosti tvrdila, že jí japonštinu v KLDR učila Japonka později identifikována jako Tagučí Jaeko, jedna z pohřešovaných ze 70. let. To byl okamžik, kdy japonská vláda poprvé na únosy zareagovala, a během normalizačních rozhovorů v roce 1991 se poprvé zmínila o této problematice. Severní Korea popřela, že by měla o Tagučí Jaeko jakékoliv informace a na setkání byla vyjednána dohoda, že otázka únosů nebude součástí normalizačních rozhovorů, ale bude se projednávat v rámci samostatné pracovní skupiny.⁵²

Japonská vláda ale problematiku únosů opětovně zmínila na jednáních v roce 1992 a v reakci na to Severní Korea ukončila další rozhovory. Zatímco do této doby bylo hlavním cílem jednání diskuze o jaderném arzenálu a kompenzaci za krutosti, které spáchala japonská armáda na korejském lidu v letech 1910–1945, od roku 1992 začala japonská vláda klást větší význam otázce pohřešovaných občanů.⁵³ Pokusy o normalizaci v druhé polovině devadesátých let za vlády Rjútaró Hašimota a později za

⁵⁰ Sien Cchan Lin, „Cung anpei fang mei kchan mei ž' tchong meng t' kuantien wentchi [Hlavní problém americko-japonského spojení z pohledu Abeho návštěvy USA],“ *Čanlüe ančchuen jen si*, (květen 2007): 15.

⁵¹ Tsuneo Akaha, „Japan and the Recurrent Crisis,“ 30.

⁵² Hyung Gu Lynn, „Vicarious Traumas: Television and Public Opinion in Japan's North Korea Policy,“ 488-489.

⁵³ *Ibid.*, 489.

vlády Keizó Obučiho však stejně jako ty předešlé ztroskotaly poté, co KLDR popřela, že by se v zemi nacházeli pohřešovaní Japonci.⁵⁴

Po nástupu na post ministerského předsedy v dubnu 2001 se Džuničiró Koizumi snažil obnovit normalizační rozhovory s KLDR a konečně vyřešit problematickou otázku. V září 2002 odcestoval do Severní Koreje, kde s představiteli KLDR uzavřel tzv. Pchjongjangskou deklaraci. V této deklaraci se Japonsko přiznalo a omluvilo se za to, že během koloniálního panství v letech 1910–1945 „způsobilo korejskému lidu utrpení a obrovské škody“. Také nabídlo ekonomickou pomoc v podobě dlouhodobých finančních půjček a humanitární pomoci. KLDR prohlásila, že „podnikne opatření, aby zabránila tak politováníhodným událostem“, jakými byl „stávající problém ohledně života a bezpečnosti japonských občanů“.⁵⁵

Ačkoliv se smlouva zmiňovala o „stávajícím problému ohledně života a bezpečnosti japonských občanů“, výslovně v ní nebyla zmínka o unesených. I přesto kdyby zůstalo pouze u uzavření Pchjongjangské deklarace, setkání mohlo ještě pořád být pro Koizumiho diplomatickou výhrou. Avšak poté, co Kim Čong-il na konferenci přiznal únos třinácti Japonců, z nichž osm bylo již mrtvých,⁵⁶ japonský premiér musel po návratu čelit hlasité kritice ze strany veřejnosti. To byl moment, kdy se otázka unesených Japonců stala pro zemi absolutní prioritou při vyjednávání o postupu vůči Severní Koreji na všech platformách a také v americko-japonské alianci.

Ještě v říjnu 2002 se všech pět přeživších Japonců mělo na dva týdny vrátit do Japonska. Veřejnost byla pobouřena tvrzením, že jde pouze o dočasnou návštěvu, a naléhala, aby unesení Japonci zůstali v zemi. Vláda následně po devíti dnech návratu unesených do Japonska vyhlásila, že původní návštěva se změní na trvalý návrat. Pchjongjang byl tímto rozhodnutím rozhořčen a vztahy mezi oběma zeměmi se zhoršily.⁵⁷

Koizumi v únoru 2004 oznámil, že pokud propustí rodinné příslušníky přeživších Japonců (kteří již v té době byli severokorejskými občany), normalizační rozhovory budou obnoveny. Z pohledu Severní Koreje to bylo Japonsko, kdo porušil daný slib, a

⁵⁴ David Fouse, „Japan's Post-Cold War North Korea Policy: Hedging toward Autonomy?“ 106.

⁵⁵ *Japan-DPRK Pyongyang Declaration*.

⁵⁶ Yinhay Ahn, „North Korea in 2002: A Survival Game,“ *Asian Survey* 43, č. 1 (leden/únor 2003): 55.

⁵⁷ Hyung Gu Lynn, „Vicarious Traumas: Television and Public Opinion in Japan's North Korea Policy,“ 504.

trvala na tom, že má dostát původním podmínkám. V takovém patu se obě země ocitly zhruba na dva roky. Tehdy skupina Čósen Sóren⁵⁸ přišla s nabídkou, že rodinný příslušníci původně unesených Japonců smějí odejít do Japonska.⁵⁹

V květnu 2004 se konal druhý summit Koizumiho s Kim Čong-ilem, který byl mezi japonskou veřejností zpočátku hlasitě kritizován. Koizumimu se ale za příslib potravinové a humanitární pomoci nakonec povedlo do Japonska vrátit všech osm rodinných příslušníků a druhá návštěva byla v japonské společnosti považována téměř za „humanitární misi“.⁶⁰

Další pokusy o vyřešení sporné otázky na dlouhou dobu ukončil případ Jokoty Megumi v témže roce. Třináctileté děvče bylo z Japonska uneseno v listopadu 1977 a poprvé se o něm média zmínila na podzim 1996. V severokorejském seznamu pěti zemřelých Japonců z října 2002 figurovalo také její jméno. Podle KLDK Megumi trpěla klinickou depresí a spáchala sebevraždu. Její příběh vyvolal díky médiím v zemi velké pozdvižení, které se ještě vystupňovalo, když Fuji Television zveřejnila nahrávku její patnáctileté dcery, která se s pláčem dožadovala setkání s prarodiči v Japonsku.⁶¹

Severní Korea následně poslala na vyžádání do Japonska popel, který byl údajně pozůstatkem z kremace Jokoty Megumi. Během testování DNA v prosinci 2004 vyšlo najevo, že tento popel patřil několika jiným osobám. Japonská veřejnost i političtí představitelé byli rozhořčeni. Vláda se rozhodla zastavit potravinové dodávky a dodávky zdravotního materiálu a vyhlásila, že na základě nepravdivých údajů, které jim KLDK zaslala, jí nemohou ve vyšetřování japonských unesených nadále důvěřovat.⁶²

O čtyři roky později na jednání KLDK s Japonskem v Pekingu Severní Korea slíbila, že už nebude nadále tvrdit, že problém únosů byl vyřešen, a začne znovu vyšetřovat otázku pohřešovaných japonských občanů. Japonská vláda v reakci na to souhlasila se zrušením zákazu návštěv vládních představitelů a charterových letů mezi

⁵⁸ Čósen Sóren je organizace, která nahrazuje v Japonsku neexistující diplomatické vztahy s KLDK, a slouží de facto jako ambasáda Severní Koreje v Japonsku.

⁵⁹ Yoichi Funabashi, *The Peninsula Question: A Chronicle of the Second Korean Nuclear Crisis*, 44-46.

⁶⁰ *Ibid.*, 59.

⁶¹ Hyung Gu Lynn, „Vicarious Traumas: Television and Public Opinion in Japan's North Korea Policy,“ 489-493.

⁶² Yong-ho Kim, *North Korean Foreign Policy: Security Dilemma and Succession*, (Lanham: Lexington Books, 2011), 169.

oběma zeměmi,⁶³ s tím, že severokorejské lodě budou moci opět vplout do japonských přístavů, bude-li jejich náklad obsahovat humanitární pomoc.⁶⁴

Problém ale zůstal nevyřešen až do konce Bushovy administrativy. Nevyjasněných oblastí bylo několik. Na oficiálním seznamu japonské vlády figurovalo dohromady třináct unesených osob, ale odhadovalo se, že počet pohřešovaných se pohyboval řádově v desítkách. Důkazy, které poskytla severokorejská vláda o údajné smrti osmi unesených, byly nedůvěryhodné, stejně jako samotná prohlášení o jejich smrti. Navíc vysvětlení KLDK se v mnohém lišilo od výsledků, které přineslo pátrání japonských úřadů, a ani prohlášení KLDK o potrestání osob odpovědných za únosy nebylo jasně doloženo.⁶⁵

Problémem úzce spjatým s únosy japonských občanů se stal rovněž případ únosu letadla japonských aerolinek Jodo na trase z Tokia do Fukuoky členy Japonské rudé armády v 70. letech.⁶⁶ Cestující byli propuštěni na letišti ve Fukuoce a letadlo pokračovalo dále do Pchjongjangu. Tam se únosci vzdali severokorejským autoritám, které následně všem devíti členům poskytly politický azyl.⁶⁷ Japonsko vnímalo tento akt jako teroristický čin a vyškrtnutí KLDK ze seznamu států podporujících terorismus ze strany USA způsobil velkou komplikaci ve vzájemné koordinaci politiky, jak bude možno vidět v následující části práce.

3.2. Koordince politik USA a Japonska

Spojené státy podporovaly vyřešení otázky unesených Japonců během obou Bushových administrativ. Vůli bylo vidět zejména v průběhu prvního funkčního období, kdy se několik nejdůležitějších osobností v Bushově týmu (včetně prezidenta samotného) vyjádřilo pro podporu Japonska směřující k úspěšnému vyřešení problému. Náměstek ministra zahraničí Richard Armitrage v březnu 2003 přislíbil, že USA budou podporovat vyřešení otázky unesených Japonců a během bilaterálních jednání ho budou

⁶³ Obě opatření vstoupily do platnosti po raketovém testu Taepodong-1 v roce 1998.

⁶⁴ „More on the Abduction Issue,“ *Abductions of Japanese Citizens by North Korea*, květen 2011, <http://www.rachi.go.jp/en/ratimondai/syousai.html> (poslední přístup 27. 3. 2014).

⁶⁵ „Points of Contention with the North Korean Position,“ *Abductions of Japanese Citizens by North Korea*, <http://www.rachi.go.jp/en/mondaiten/index.html> (poslední přístup 27. 3. 2014).

⁶⁶ Japonská rudá armáda byla teroristická organizace, která se zformovala odštěpením od Japonské komunistické ligy v roce 1969. Byla aktivní zejména v 70. letech a byla známá především únosy letadel. Počet jejich členů v období největší slávy nepřesáhl počet šedesáti členů.

pravidelně zmiňovat.⁶⁸ O necelé tři měsíce později se ve stejném duchu vyjádřil sám George W. Bush na setkání s Džuničiró Koizumim v Texasu. Ujistil premiéra Koizumiho, že USA budou podporovat Japonsko, dokud nebude vyřešena otázka všech unesených japonských občanů, a vyjádřil se, že „v plné míře odsuzuje severokorejské únosy japonských občanů“.⁶⁹ Podporu svého postoje Spojené státy dále projevovaly neustálým ujišťováním, a to i v rámci šestistranných rozovorů, zejména v únoru 2005, kdy bylo vydáno Prohlášení o Severní Koreji, v němž „státní tajemnice [Condoleezza Riceová] znovu potvrdila, že USA plně podporují japonský postoj vůči otázce unesených občanů“.⁷⁰ Velkou roli v upevňování důvěry rovněž sehrála návštěva matky Jokoty Megumi v Bílém domě v roce 2006.⁷¹

Ačkoliv Spojené státy podporovaly Japonsko ve vyřešení problému, hlavní američtí političtí představitelé uvnitř Bushovy administrativy měli rozdílné názory na Koizumiho návštěvu v Pchjongjangu. Jedni se obávali, že Japonsko postupuje příliš rychle, a pokud by došlo k úspěšnému vyřešení otázky únosů a potažmo normalizaci vztahů KLDR a Japonska, mohlo by to zkomplikovat situaci USA a oslabit její tlak na Severní Koreu. Na druhé straně existovali vládní představitelé, kteří vnímali summit spíše pozitivně, potažmo jako příležitost, jak přinutit Severní Koreu vydat se proreformní cestou. Z interview Joičiho Funabašiho s vysokými americkými vládními představiteli během prvního funkčního období prezidenta Bushe lze vyvodit, že normalizace byla nejobávanějším tématem zejména na půdě ministerstva obrany. Většina politiků se vyjadřovala v tom smyslu, že normalizace vztahů by mohla vzdálit Japonsko od prosazování společného cíle denuklearizace Korejského poloostrova a ohrozit tak vzájemnou koordinaci vůči severokorejské otázce.⁷²

⁶⁷ Yong-ho Kim, *North Korean Foreign Policy: Security Dilemma and Succession*, 168.

⁶⁸ „Armitage Says US Will Raise Abductee Issue,“ *The Daily Yomiuri*, 7. března 2003, citováno v Scott A. Snyder, „North Korea: A Catalyst for Policy Coordination between the United States and Japan,“ 75.

⁶⁹ Francie Grace, „Bush Talks Tough On N. Korea,“ *CBS NEWS*, 2. června 2003, <http://www.cbsnews.com/news/bush-talks-tough-on-n-korea/> (poslední přístup 27. března 2014).

⁷⁰ *Joint Statement U.S.-Japan Security Consultative Committee*, Ministry of Foreign Affairs of Japan, 19. února 2005, http://www.mofa.go.jp/region/n-america/us/fmv0502/n_korea.html (poslední přístup 26. března 2014).

⁷¹ Scott A. Snyder, „North Korea: A Catalyst for Policy Coordination between the United States and Japan,“ 75.

⁷² Yoichi Funabashi, *The Peninsula Question: A Chronicle of the Second Korean Nuclear Crisis*, 84-85.

Podle mého názoru byla obava z toho, že by Japonsko po vyřešení problematiky únosů utlumilo spolupráci s USA v otázce jaderného odzbrojení, značně přehnaná. Japonsko z ekonomických a bezpečnostních důvodů vždy víceméně následovalo a podporovalo politiku Spojených států. Třebaže by v ideálním případě došlo k vyřešení otázky únosů a posléze k normalizaci vztahů, Severní Korea by pořád disponovala balistickými střelami a jaderným arzenálem. Vzhledem k nevyzpytatelnosti jejího chování by normalizace nutně nepřinesla Japonsku ujištění, že v budoucnu KLDR neobrátní jaderný arzenál proti svému sousedovi. Jak již bylo zmíněno v předchozí kapitole, jednou ze dvou hlavních priorit Japonska byla celková denuklearizace poloostrova. Normalizace by tento problém nevyřešila, ale pouze umožnila, aby Japonsko dosáhlo jednoho ze svých cílů. Navíc normalizace vztahů měla být pro zemi především prostředkem, jak se vypořádat s vlastní minulostí, spíše než jediným a absolutním cílem politiky vůči Severní Koreji, jak se to mohlo na podzim 2002 jevit některým politickým představitelům ve Spojených státech. Nevýhodou bylo, že problematika únosů byla v Japonsku silně politizované téma, na kterém nemalá část premiérů postavila svůj politický program, a tudíž jejího vyřešení se stalo klíčovým pro jakýkoliv další postup v strategických cílech. I kdyby došlo k jejímu uspokojivému vyřešení, obava z možné přítomnosti jaderných zbraní na poloostrově by byla pořád přítomna a zůstávala by neřešitelná bez asistence Spojených států. Japonsko by i v případě postupu v otázce unesených Japonců tedy nemělo dobrý důvod pro odklon od spolupráce s USA.

V zásadě plynulá a bezproblémová koordinace politik Spojených států a Japonska pokračovala do roku 2006. Politická výměna na postu premiéra v Japonsku v září 2006, severokorejský jaderný test v říjnu a pozvolné prosazování neokonzervativců v druhé Bushově administrativě zkomplikovaly spolupráci USA a Japonska v řešení otázky Severní Koreje. Nepružnost Japonska v diplomatické oblasti a lpění na vyřešení otázky unesených občanů v rámci šestistranných rozhovorů rovněž k efektivnější koordinaci nepřispělo.⁷³

⁷³ Yoichiro Sato, „US North Korea Policy: The 'Japan Factor',“ v *North Korea Policy: Japan and the Great Powers*, eds. Linus Hagström a Marie Söderberg (Londýn: Routledge, 2006): 73.

Ačkoliv USA svému slibu dostály a podporovaly Japonsko v jeho požadavcích vůči Severní Koreji na všech bilaterálních jednáních i v rámci šestistranných rozhovorů, po nástupu druhé Bushovy administrativy se z otázky postupně začal stávat problém, který bránil vzájemné spolupráci větší mírou, než by si obě strany přály. Navíc tuto otázku vnímaly USA i Japonsko jako komplikaci.

První krizový moment nastal těsně po zveřejnění Initial Actions for the Implementation of the Joint Statement v únoru 2007. Již od začátku roku 2007 bylo možné vidět podstatný obrat v americkém postoji vůči Severní Koreji, když USA začaly prosazovat dohodu s cílem zmrazit severokorejský plutoniový program. Severní Korea si byla vědoma faktu, že otázka únosů hraje pro USA pouze podružnou roli, ačkoliv tuto problematiku zmiňovaly na všech bilaterálních jednáních. Když se mimo jiné i díky výměně administrativ USA a KČLR víceméně úspěšně domluvily na zmrazení jaderného programu, japonská vláda naopak vyjádřila nespokojenost s nedostatečným postupem v otázce unesených Japonců a odmítla poskytnout domluvené dodávky těžkého topného oleje Severní Koreji.⁷⁴

Spojené státy postupně začaly být nespokojené s tím, že Japonsko trvalo na vyřešení problému únosů a neprojevalo dostatečnou schopnost flexibilně reagovat na nově vzniklé situace. Svůj postoj ale nemohlo změnit, neboť otázka unesených byla v Japonsku z pohledu veřejnosti „záležitostí politické korektnosti“. Začalo to s příchodem Koizumiho, který se rozhodl využít toto téma, aby si získal u japonské veřejnosti popularitu, a jeho následovník Šinzó Abe v jeho politice nadále pokračoval.⁷⁵

Po nástupu nacionalisticky laděné Abeho vlády, která pokračovala v *hard-line policy* prosazovanou Džuničiró Koizumim, k žádné změně nedošlo. Nový premiér zmiňoval problém unesených Japonců na každém multilaterálním setkání a bránil tak úspěšné normalizaci vztahů. Právě kvůli tomuto přístupu si vysloužil kritiku ze všech stran za záměrné zdržování šestistranných rozhovorů.⁷⁶ Ovšem Šinzó Abe nemohl v otázce unesených Japonců polevit, neboť právě díky ní si vybudoval svůj tehdejší

⁷⁴ John S. Park, „Regional Factors: China-North Korea Relationship,“ v *North Korea: Challenge for the US-Japan Alliance*, Yuki Tatsumi, ed. (Washington DC: The Henry L. Stimson Center, 2010): 62.

⁷⁵ Yoichi Funabashi, *The Peninsula Question: A Chronicle of the Second Korean Nuclear Crisis*, 85.

⁷⁶ Maaïke Okano-Heijmans, „Troubled Neighbours: Japan's Negative Economic Diplomacy Towards North Korea,“ *European Journal of East Asian Studies* 9.2, 2010: 387.

kredit v japonské politice a jakýkoliv ústupek by pro něj znamenal ztrátu důvěry japonské veřejnosti a podstatné části voličů.⁷⁷

Po odchodu Abeho a nástupu nové vlády Jasua Fukudy⁷⁸ pro USA svítila nová naděje na to, že Japonsko nebude klást přehnaný důraz na problém unesených Japonců. Nicméně, ani jeho vláda, ani vláda jeho nástupce Taró Asóa⁷⁹ žádné zásadné změny nepřinesla.

K vytvoření tenzí významně přispělo rozhodnutí Bushe stáhnout Severní Koreu ze seznamu států podporujících terorismus. Spojené státy v dokumentu Initial Actions přislíbily, že výměnou za „uzavření a zapečetění jaderného zařízení v Jongbjonu“ a opětovného pozvání členů IAEA pro monitorování postupů odstranění Severní Koreu ze seznamu států podporujících terorismus.⁸⁰ Japonští politici považovali tento krok za zradu, jelikož byli přesvědčeni, že příslib Richarda Armitragea stejně jako ujišťování Bushe během obou administrativ o podpoře Japonska v otázce únosů japonských občanů v sobě zahrnují také problematiku teroristických útoků a podpory teroristů severokorejskou stranou.⁸¹

Dne 11. října 2008 Spojené státy vyškrtly KLDR ze seznamu států podporujících terorismus i přes silný odpor z řad japonských představitelů. Zatímco se japonský premiér Taró Asó snažil bagatelizovat krok USA, japonský ministr financí vyjádřil politování nad tímto činem a prohlásil, že „únosy japonských občanů se rovnají teroristickému aktu“.⁸² Vyjádřil tak názor, že USA svým rozhodnutím porušily svůj slib, že budou podporovat Japonsko ve vyřešení otázky únosů, a že neodstraní KLDR ze seznamu, dokud problém nebude uspokojivě vyřešen.

⁷⁷ Sien Cchan Lin, „Cung anpei fang mei kchan mei ž' tchong meng t' kuantien wentchi [Hlavní problém americko-japonského spojení z pohledu Abeho návštěvy USA],“ 15.

⁷⁸ Ve funkci od září 2007 do září 2008.

⁷⁹ Ve funkci od září 2008 do září 2009.

⁸⁰ *Initial Actions for the Implementation of the Joint Statement*, část II, článek 3.

⁸¹ Flake, „Different Beds, Same Nightmare: US-Japan Policy Coordination on North Korea and Implication for the US-Japan Alliance,“ 101.

⁸² „Aso downplays removal of N. Korea from U.S. blacklist,“ *The Japan Times*, 13. října 2008, <http://www.japantimes.co.jp/news/2008/10/13/news/aso-downplays-removal-of-n-korea-from-u-s-blacklist/#.UxRbZvldXvE> (poslední přístup 27. 3. 2014).

Problémem bylo, že tím, že Spojené státy stáhly KLDL ze seznamu, Japonsko ztratilo důležitou páku v otázce unesených Japonců.⁸³ Důvěra ve sliby USA byla tak opět otřesena a bilaterální vztahy se po tomto incidentu viditelně zhoršily. Představitel stoupců *hard-line policy* z prvního funkčního období Bushe John R. Bolton se vyjádřil, že „nezvládnuté problémy spojené s terorismem způsobily citelnou újmu (našemu) spolenectví s Japonskem, jehož občany [...] unesli pchjongjangští agenti. Někdo může namítnout, že tady nejde o státní sponzorství terorismu, ale spíše o přímý státní terorismus. [...] To může být jenom stěžejší důvod pro to, odstranit neúčinnější páku Japonska, díky které by mohlo získat od Severní Koreje přímé důkazy o svých občanech.“⁸⁴

Tento krok zasadil tvrdý úder americko-japonskému spolenectví. Odstranění Severní Koreje ze seznamu teroristů se ke konci administrativy stalo činem, který prohloubil propast mezi USA a Japonskem a stal se jedním z hlavních důvodů pro nedůvěru vůči Bushově politice. Nespokojenost s americko-japonskou aliancí se odrazila také u veřejnosti, kde protiamerické nálady ke konci roku 2008 dosáhly svého vrcholu za posledních deset let a stouply o 7,7 % na úroveň 28,1 %. Procento respondentů, kteří považovali vztahy s USA za dobré, nebo poměrně dobré, rovněž dosáhlo svého historického minima 68,9 %.⁸⁵

4. Specifika politického prostředí USA a Japonska a implikace pro koordinaci politik

4.1. Změny v politice USA

Když George W. Bush nastoupil do funkce prezidenta, zahraniční politika nebyla jeho prioritou, a proto sám si nebyl jist, jakou politiku by měl vůči Severní Koreji vést. Osobně zastával spíše nekompromisní postoj, v němž ho ještě utvrdil útok na Světové obchodní centrum, kdy se globální boj proti terorismu stal hlavním cílem jeho politiky. Jelikož v centru nového politického programu stál boj proti zbráním

⁸³ Sien Cchan Lin, „Cung anpei fang mei kchan mei ž' tchong meng t' kuantien wentchi [Hlavní problém americko-japonského spolenectví z pohledu Abeho návštěvy USA],“ 16.

⁸⁴ John R. Bolton, „*The Tragic End of Bush's North Korea Policy*,“ *The Wall Street Journal*, 30. června 2008 <http://online.wsj.com/news/articles/SB121478274355214441> (poslední přístup 26. března 2014).

⁸⁵ Je potřeba dodat, že průzkum proběhl krátce poté, co byla KLDL stažena ze seznamu států podporujících terorismus, a tyto nálady se mohly promítnout do výsledků. „Ties with U.S. shaky, record-high 28% say,“ *The Japan Times*, 7. prosince 2008,

hromadného ničení, Severní Korea se ocitla vysoko na seznamu priorit nové administrativy. Definitivně byla politika vůči ní v prvním funkčním období zpečetěna 29. ledna 2002 v projevu o stavu unie, kdy Bush prohlásil Írán, Irák a Severní Koreu za součásti osy zla.⁸⁶

Ačkoliv měl Bush od té doby ve svém postoji vůči KLDR poměrně jasno, o jeho administrativě jako celku se to říct nedalo. Hlavním problémem Bushovy politiky vůči Severní Koreji během obou funkčních období se stala nejednotnost názorů, a to jak v rámci jednotlivých administrativ, tak i mezi nimi. Šlo o souboj mezi dvěma skupinami s rozdílným postojem vůči Severní Koreji. První skupinu tvořili neokonzervativci (neboli pragmatisté), kteří prosazovali politiku angažování, a jejich cílem bylo změnit chování severokorejského režimu na mezinárodní scéně. Na druhé straně stáli tzv. „jestřábi“, kteří byli přesvědčeni o tom, že s KLDR by se nemělo vyjednávat, a USA by se vůči ní měly chovat neústupně. Na rozdíl od neokonzervativců uvažovali o změně severokorejského režimu. Během prvního funkčního období nakonec převládly hlasy stoupců *hard-line policy*.⁸⁷

Důvodem, proč se vláda nechtěla angažovat v bilaterálních rozhovorech se Severní Koreou, bylo přesvědčení, že takové konání by bylo jistou „odměnou“ pro diktátorský režim, který si ji ale nezasloužil.⁸⁸ Vládní představitelé Spojených států byli přesvědčeni o tom, že KLDR nemá v úmyslu zbavit se veškerého jaderného arzenálu, a proto odmítali nabídnout jakékoliv další ústupky (a to i ve formě jednání), dokud sama nezačne demontovat jaderná zařízení.⁸⁹ Obavy USA byly zanedlouho potvrzeny na summitu v říjnu 2002, kdy Severní Korea potvrdila vývoj jaderného programu s vysoce obohaceným uranem. Celkově nekompromisní postoj lze charakterizovat prohlášením

<http://www.japantimes.co.jp/news/2008/12/07/news/ties-with-u-s-shaky-record-high-28-say/#.UxRdqfIdXvE> (poslední přístup 27. března 2014).

⁸⁶ „Full Text: State of the Union Address,“ *BBC NEWS*, 30. ledna 2002,

<http://news.bbc.co.uk/2/hi/americas/1790537.stm> (poslední přístup 3. dubna 2014).

⁸⁷ Richard C. Bush, „The Challenge of a Nuclear North Korea: Dark Clouds, Only One Silver Lining,“ 3; Jonas Schneider, *The Change toward Cooperation in the George W. Bush Administration's Nuclear Nonproliferation Policy toward North Korea*, 44-47.

⁸⁸ Evans J. R. Revere, „Facing the Facts: Towards a New U.S. North Korea Policy,“ 6.

⁸⁹ Jonas Schneider, *The Change toward Cooperation in the George W. Bush Administration's Nuclear Nonproliferation Policy toward North Korea*, 2.

viceprezidenta Dicka Cheneyho v prosinci 2003, kdy se na adresu KLDR vyjádřil slovy: „Se zlem nevyjednáváme. Ničíme ho.“⁹⁰

Po volbách v roce 2004 začalo konfrontační křídlo oslabovat. Bylo to ovlivněno především personální výměnou ve prospěch neokonzervativců. Jednalo se zejména o ministra obrany Donalda Rumsfelda, zástupce náměstka ministra zahraničí USA Johna R. Boltona a náměstka ministra zahraničí Richarda Armitagea, které nahradily umírněnější protějšky. Současně se vedoucími osobnostmi v nové administrativě stali ministryně zahraničí Condoleezza Ricová a náměstek ministryně zahraničí Christopher Hill.

Dobu, kdy došlo ke změně Bushovy politiky, i přesto nelze jednoznačně určit. Někteří analytici jí kladou na počátek roku 2005, kdy došlo k personální výměně v důsledku nových voleb. Další považují za zlomový bod teprve vydání dokumentu Joint Statement v září 2005, kdy USA poprvé vystoupily se zřetelnými ústupky vůči Severní Koreji, které byly v rozporu s politikou první administrativy. V neposlední řadě mnoho analytiků klade změnu až do října 2006, do období po prvním severokorejském testu a následujících šesti měsících. Z mého pohledu vydání Joint Statement v září 2005 bylo svým způsobem prohlášením o nové politice USA vůči Severní Koreji. Toto prohlášení ovšem ještě neodráželo faktickou změnu politiky, ale vyslalo důležitou zprávu o tom, že USA jsou ochotny komunikovat a do určité míry slevit ze svých požadavků vůči KLDR.

I po personální výměně zůstal hlavní strategický cíl USA stejný, a sice celková denuklearizace korejského poloostrova. Nová administrativa již ale byla ochotná se Severní Koreou jednat na bilaterální i multilaterální platformě a nabídnout ji určité „odměny“, pokud bude plnit americké požadavky pro denuklearizaci. Tuto novou strategii možno charakterizovat jako politiku podmíněného zadržování.⁹¹

Jak již bylo zmíněno, prvním dokumentem, který odrážel určitou změnu v administrativě, se stal dokument Joint Statement, dojednaný během čtvrtého kola šestistranných rozhovorů 19. září 2005 v Peking. Severní Korea se zavázala k tomu, že

⁹⁰ Glenn Kessler, „Impact From the Shadows: Cheney Wields Power With Few Fingerprints,“ *Washington Post*, 5. října 2004, <http://www.washingtonpost.com/wp-dyn/articles/A7036-2004Oct4.html> (poslední přístup 26. dubna 2014).

se „vzdá všech jaderných zbraní a existujících jaderných programů a v brzké době se vrátí k Smlouvě o nešíření a bezpečnostním prověrkám IAEA“. USA potvrdily, že „na Korejském poloostrově nemají žádné jaderné zbraně a nemají v úmyslu napadnout nebo zaútočit na KLDR jadernými ani konvenčními zbraněmi“.⁹² Tímto tvrzením se vzdaly politiky změny režimu, kterou během prvního funkčního období prezidenta Bushe prosazovalo konzervativní křídlo, a zároveň uspokojily severokorejské dlouhodobé požadavky ohledně garance neútočení ze strany USA.

Jedním z projevů toho, jak se změnila politika v rámci druhé Bushovy administrativy, je příklad zmrazení severokorejských účtů v instituci Banco Delta Asia (BDA). V září 2005 obvinilo americké ministerstvo financí instituci Banco Delta Asia v Macau, že se přechováváním severokorejských finančních prostředků na svých účtech podílí na nelegálních aktivitách Kimova režimu, a zakázalo americkým bankám s touto institucí obchodovat. Jelikož toto omezení přivedlo BDA na pokraj bankrotu, banka nakonec souhlasila se zmrazením všech severokorejských účtů v celkové hodnotě 25 milionů amerických dolarů. KLDR se vůči tomuto kroku ohradila, neboť finance na části účtů v hodnotě 12 milionů USD byly nabyty legitimně. USA dostaly ultimátum na to, aby odvolaly svůj zákaz obchodování s BDA a tím uvolnily zadržené účty, jinak nebude Severní Korea implementovat svojí část smlouvy uzavřené v rámci šestistranných rozhovorů. Ačkoliv existovaly důkazy, že přibližně polovina finančních zdrojů pochází z nelegálních aktivit, do měsíce od podepsání dokumentu Initial Actions v únoru 2007 bylo uvolněných celých 25 milionů dolarů.⁹³ Severní Korea na to reagovala pouze vágním příslibem, že prostředky použije na zlepšení životních podmínek svého lidu.⁹⁴ Uvolnění finančních prostředků v její prospěch bylo jedním z dalších ústupků, na které se nová administrativa rozhodla přistoupit, a které se lišily od politiky prvního funkčního období prezidenta.

⁹¹ Jonas Schneider, *The Change toward Cooperation in the George W. Bush Administration's Nuclear Nonproliferation Policy toward North Korea*, 55-58.

⁹² *Joint Statement of the Fourth Round of the Six-Party Talks*, U.S. Department of State, 19. září 2005, <http://www.state.gov/p/eap/regional/c15455.htm> (poslední přístup 24. dubna 2014).

⁹³ Bruce Klingner, „Banco Delta Asia Ruling Complicates North Korean Nuclear Deal,“ *The Heritage Foundation*, 15. března 2007, <http://www.heritage.org/research/reports/2007/03/banco-delta-asia-ruling-complicates-north-korean-nuclear-deal> (poslední přístup 24. dubna 2014); „NCNK Issue Brief: BDA,“ *The National Committee on North Korea*, 26. červen 2007, http://www.ncnk.org/resources/briefing-papers/all-briefing-papers/ncnk_issue_brief_bda#_edn6 (poslední přístup 24. dubna 2014).

V červnu 2008 KLR dostala svému slibu z Initial Actions a demontovala chladicí věž reaktoru Jongbjon. Ačkoliv nešlo o nezvratný krok, a věž mohla být po opětovném vystavení uvedena do provozu, šlo o důležitý symbolický akt, který představoval vítězství nového přístupu Bushovy administrativy.⁹⁵

V neposlední řadě změnu politiky vůči KLR odzrcadlilo již zmiňované vyškrtnutí Severní Koreje ze seznamu států podporujících terorismus. Zatímco nekompromisní postoj vůči diktátorskému režimu se vyvinul v úzké souvislosti s bojem proti terorismu, v říjnu 2008 již byly USA ochotny v naději na zlepšení vztahů udělat ústupek, který by Bush během prvního funkčního období s největší pravděpodobností udělat odmítl.

Politika Bushovy administrativy v posledních letech se nakonec ukázala být diametrálně odlišná od té, kterou prezident Bush prosazoval těsně po teroristických útocích z 11. září 2001. Souboje mezi stoupenci angažování a odpůrci kompromisů oslabovaly Bushovu politiku a zanechávaly za sebou dojem o její nekonzistenci a rozpolcenosti. Jak dodává Balbina Y. Hwang, dualismus v Bushově administrativě ovlivňoval vztahy se spojenci, Ruskem i Čínou, ale nejvýrazněji se projevil právě v politice vůči Severní Koreji.⁹⁶

4.2. Obavy Japonska

Tokio se během obou funkčních období prezidenta Bushe potýkalo s jednou zásadní obavou – obavou z diplomatického opuštění Spojenými státy. Nešlo pouze o nejistotu na straně vládních představitelů, ale s podobnými obavami zápasila i veřejnost. Ta byla přesvědčená o potřebě neustálého ujišťování ze strany Spojených států, že budou plně podporovat japonské národní zájmy tváří v tvář KLR a že je nebudou ignorovat.⁹⁷ Ovšem i navzdory úzké vojenské spolupráci během celého zkoumaného období se Japonsko neubránílo pochybnostem, že ho Spojené státy mohou kdykoliv diplomaticky opustit.

⁹⁴ Daniel L. Glaser, „Treasury Statement on the Disposition of North Korea-Related Funds Frozen at Banco Delta Asia,“ *Institute for Korean-American Studies, Inc*, 21. března 2007, <http://www.icasinc.org/2007/2007I/2007Ildlg.html> (poslední přístup 1. dubna 2014).

⁹⁵ Evans J. R. Revere, „Facing the Facts: Towards a New U.S. North Korea Policy,“ 8.

⁹⁶ Balbina Y. Hwang, „America's „North Korea Problem“ and US-Japan Relations,“ 21.

⁹⁷ Gerald L. Curtis, „East Asia, Regionalism, and U.S. National Interests: How Much Change?“ 203.

Obava z opuštění měla svoje kořeny v závislosti Japonska na USA, a to nejenom co se týče bezpečnosti obecně, ale také při řešení specifických severokorejských problémů včetně otázky unesených občanů. Ať už se chtělo Japonsko posunout v řešení jakýchkoliv sporných otázek, muselo se ve většině případů spoléhat na podporu ze strany jiných států, především USA. Právě kvůli této závislosti se japonští političtí představitelé mnohokrát cítili zrazeni nebo odsunuti na vedlejší kolej.⁹⁸ Obava z diplomatického opuštění se výrazněji začala projevovat zejména během posledních dvou let vlády prezidenta Bushe, kdy se naplno projeví problémy, které byly analyzovány v předešlých částech práce.

Japonsko prosazovalo nadále svojí *hard-line policy*, ale jen do takové míry, jak mu to jeho spojenectví s USA dovoľovalo. Spojené státy se snažily překlenout diplomatickou nepružnost Japonska a dosáhnout konsenzu ohledně politik obou zemí vůči Severní Koreji. Podle Japonska bylo hlavním úkolem jednání vypořádat se s otázkou unesených Japonců, zatímco USA se soustředily na problém nešření zbraní hromadného ničení. Rozdílná očekávání ohledně cílů jednání prohloubila na japonské straně pochybnosti ohledně spolehlivosti USA jako hlavního vyjednaváče. Japonští vládní představitelé se totiž obávali toho, že poté, co USA normalizují vztahy se Severní Koreou, aniž by vyřešily otázku unesených Japonců, budou ochotny tolerovat jadernou KLDR, pokud nebude jaderný arzenál nadále šířit ani vyvíjet.⁹⁹

Dalším zdrojem nespokojenosti s USA bylo podezření, že americký partner si nebyl zcela jist Japonskem jako svým spojencem. Ačkoliv USA aktivně podporovaly Japonsko na cestě k rovnocennému postavení v rámci vzájemné aliance (což se odráželo v posílené spolupráci v oblasti bezpečnosti), mnohokrát také odrazovaly Japonsko od některých kroků, které by mu mohly poskytnout větší nezávislost. Mezi tyto kroky patřilo například plánované vypuštění satelitu japonských bezpečnostních služeb nebo snaha aktivněji se podílet na regionální spolupráci ve východní Asii. Jak píše Joiči Funabaši, v této situaci se naplno promítl fakt, že „USA vystupovaly vždy proti tomu, aby Japonsko prosazovalo nezávislou zahraniční diplomacii“.¹⁰⁰

⁹⁸ Izumikawa, „North Korea Problems“ and US-Japan Relations: A View from Japan,“ 43.

⁹⁹ Ryo Sahashi, „The North Korea Challenge and Resonance with Regional Security Arrangements,“ 84.

¹⁰⁰ Yoichi Funabashi, *The Peninsula Question: A Chronicle of the Second Korean Nuclear Crisis*, 87-89.

4.3. *Implikace pro koordinaci politik*

Na začátku je potřebné zmínit, že bilaterální vojenská spolupráce USA a Japonska se během celých osmi let vlády Bushových administrativ prohlubovala a stala se nejsilnější v historii aliance.¹⁰¹ Ve jménu boje proti terorismu mohlo Japonsko přispět svým dílem k strategickým zájmům USA a vyslat své jednotky především do Východního Timoru, oblasti Indického oceánu a do Iráku, kde setrvaly do července 2006. Díky vysílání japonských jednotek do zahraničí se tak spojení, které bylo kdysi ryze regionálního charakteru, posunulo na novou úroveň, a bylo schopné efektivně reagovat na globální problémy.¹⁰² Na poli politické a diplomatické spolupráce se ale pořád objevovaly třecí plochy. K tomu velkou mírou na jedné straně přispěla nejednotnost mezi administrativami USA, na druhé pak obavy Japonska.

Počátečnou nedůvěru mezi USA a Japonskem bylo možno vysledovat až k prvnímu Koizumiho summitu v KLDR v září 2002. Jak bylo zmíněno v předchozích kapitolách, někteří představitelé USA s nelibostí a obavami sledovali Koizumiho návštěvu Pchjongjangu, a snažili se japonskou politiku angažování omezovat.¹⁰³ Někteří japonští politikové tak nabyli dojmu, že Spojené státy se snaží omezovat japonskou diplomatickou iniciativu a byli vůči jejich postupům značně nedůvěřiví. Jak ovšem uvádí na pravou míru Joiči Funabaši, „Bushova administrativa se nepokoušela systematicky zvrátit japonské snahy normalizovat vztahy se Severní Koreou“. Důvodem mimo jiné bylo, že nebylo v její moci podílet se do takové míry na diplomatických snahách a Japonska, a také se necítila tímto rozhodnutím až natolik hrožena.¹⁰⁴

Hned po Koizumiho summitu se dalším zdrojem nedůvěry staly bilaterální rozhovory USA s KLDR. Pokaždé, když USA začalo vyjednávat s KLDR, vyvolal tento krok v Japonsku nejistotu. Situaci nezlepšoval ani fakt, že Spojené státy často informovaly Japonce o svých jednáních s KLDR až těsně před jejich začátkem, kdy už

¹⁰¹ Kent E. Calder, *Pacific Alliance: Reviving U.S.-Japan Relations*, 140.

¹⁰² *Ibid.*, 139.

¹⁰³ Scott A. Snyder, „North Korea: A Catalyst for Policy Coordination between the United States and Japan,“ 74.

¹⁰⁴ Yoichi Funabashi, *The Peninsula Question: A Chronicle of the Second Korean Nuclear Crisis*, 86.

se ohledně nastávající schůzky nedalo nic změnit, jak tomu bylo v případě summitu z října 2002.¹⁰⁵

Od roku 2003 část koordinace americko-japonské politiky probíhala v rámci platformy šestistranných rozhovorů, ovšem bilaterální vztahy pořád hrály důležitou roli při koordinaci politik z několika důvodů. Jednak kvůli tomu, že Severní Korea byla po dlouhá léta hlavním faktorem, který bytostně ovlivňoval americko-japonské spojení.¹⁰⁶ Dále to bylo kvůli blízkému osobnímu vztahu Bushe a Koizumiho, díky němuž se vzájemná spolupráce prohloubila natolik, že lze mluvit o proměně americko-japonského vztahu v novou globální alianci. V neposlední řadě důvodem bylo, že Japonsko bylo při řešení otázky Severní Koreje mezinárodní komunitou často opomíjené. Země sama o sobě neměla kromě ekonomické diplomacie – jejíž přínos byl při řešení této otázky sporný – žádné efektivní zdroje vyjednávání. Pokud ho mezinárodní komunita brala v potaz, pak jen a pouze jako zemi, která svým přístupem kopírovala politiku USA, a snažila se jí vyhovět.¹⁰⁷

Jelikož ani do roku 2004 nedošlo k žádnému přelomu ať už v otázce jaderného arzenálu nebo otázky unesených Japonců, Koizumiho vláda se uchýlila k ekonomickému tlaku na KLDR. Od února 2006 začala projednávat otázku jednostranných finančních sankcí a následně japonské verze Zákona o lidských právech v Severní Koreji, aby mohlo aplikovat dodatečné sankce, které nakonec vstoupily v platnost v červnu 2006. V tom samém roce se vláda snažila dostat ze strany USA razantnější příslib závazku vůči otázce unesených Japonců, což se jí nakonec povedlo v podobě návštěvy rodičů Jokoty Megumi v Bílém domě ve Washingtonu v dubnu 2006.¹⁰⁸

I když obavy Japonska a nelibost USA nad kroky diplomacie svého spojence byly viditelné již během prvního funkčního období prezidenta Bushe, v zásadě lze toto období označit za bezproblémové. Za tuto skutečnost do velké míry může blízký vztah Koizumiho a Bushe, který působil jako výborný stmelovací prostředek pro spolupráci

¹⁰⁵ Katsuhisa Furukawa, „Japan-US Cooperation on North Korea: Regional Perspectives,” v *North Korea: Challenge for the US-Japan Alliance*, Yuki Tatsumi, ed. (Washington DC: The Henry L. Stimson Center, 2010): 47.

¹⁰⁶ Alan D. Romberg a Yoshihide Soeya, „Introduction,” 6.

¹⁰⁷ Christopher W. Hughes, „The Political Economy of Japanese Sanctions towards North Korea: Domestic Coalitions and International Systemic Pressures,” *Pacific Affairs* 79, č. 3 (podzim 2006): 455.

¹⁰⁸ Izumikawa, „North Korea Problems” and US-Japan Relations: A View from Japan,” 38.

obou stran. Situaci do roku 2006 (tj. konce Koizumiho vlády) vystihuje citát Roberta Suttera v periodiku *Asian Survey*: „Vztahy s Japonskem zůstaly nejsvětlejším bodem ve vztazích Bushovy administrativy k Asii a pravděpodobně i ve světě.“¹⁰⁹

Rok 2006 se stal předělem v dosavadní harmonické koordinaci USA a Japonska. Právě když Japonsko začalo přitvrzovat svoji *hard-line policy*, politika USA se začala ubírat směrem k angažování. Významnou roli ve změně vztahů Japonska a USA sehrálo Koizumiho odstoupení z funkce ministerského předsedy v září 2006. Po něm se do čela vlády dostali postupně Šinzó Abe, Jasuo Fukuda a Taró Asó, z nichž každý vládl pouze rok. Pocit politické nestability, který zavládl v Japonsku, brzy pronikl i do amerických diplomatických kruhů. Veškeré tenze, které byly latentní během Koizumiho vlády, se dostaly na povrch s příchodem nových premiérů, a odrazily se na kvalitě bilaterálních vztahů Japonska a USA a koordinaci politik obou zemí obecně.¹¹⁰

Během krizové situace USA i Japonsko ale prokázaly, že jsou schopny spolupracovat i přes veškeré neshody. Severokorejský test v říjnu 2006 byl katalyzátorem pro utužení bezpečnostního spojení partnerů. Jednak prohloubil spolupráci v oblasti obranných kapacit, které byly zaváděny od roku 2003, a také se zasloužil o bližší kooperaci obou zemí na půdě OSN. Jejich snahy protlačit rezoluci, která by odsoudila severokorejský jaderný test, byly úspěšné a tento akt nakonec přispěl k podpoře americko-japonského spojení mezi japonskou veřejností. Byl tak završen více než dvouletý „proces alianční transformace, diplomatického sblížení a sdílení společných bezpečnostních cílů“.¹¹¹

První překážka se objevila na druhém sezení pátého kola šestistranných rozhovorů v prosinci 2006, kdy Japonsko vyjádřilo svou nespokojenost s podobou dokumentu *Initial Actions*. Nadále trvalo na tom, že otázka unesených musí být nejdříve vyřešena, a teprve pak může poskytnout energetickou pomoc Severní Koreji. Aby vyjádřilo svůj odpor s ústupky zaváděnými v *Initial Actions*, odmítlo se podílet na dodávkách těžkého topného oleje.¹¹² Odmítnutím poskytnout energetickou pomoc chtělo Japonsko přinutit spolupracovat všechny zúčastněné strany na vyřešení otázky

¹⁰⁹ Robert Sutter, „The United States and Asia in 2006: Crisis Management, Holding Patterns, and Secondary Initiatives,“ *Asian Survey* 47, č. 1 (leden/únor 2007): 16.

¹¹⁰ Katsuhisa Furukawa, „Japan-US Cooperation on North Korea: Regional Perspectives,“ 47.

¹¹¹ Ryo Sahashi, „The North Korea Challenge and Resonance with Regional Security Arrangements,“ 83.

unesených Japonců. USA se však obávaly, že tvrdý postoj Japonska v šestistranných rozhovorech by mohl odradit KLDR od angažování v šestistranných rozhovorech.¹¹³

Další překážka se objevila o rok později, kdy USA neinformovaly Tokio o nadcházejícím jednání s KLDR v lednu roku 2007. V polovině ledna 2007 po několika rozhovorech mezi diplomaty Spojených států a KLDR došlo k ustanovení bilaterálních rozhovorů. Christopher Hill neinformoval Tokio o společném setkání s KLDR, čímž zvětšil nedůvěru mezi Washingtonem a Tokiem, a oslabil tak snahy podporovat konstruktivní angažování Japonska v šestistranných rozhovorech. Veškeré další Hillovy aktivní diplomatické úsilí dosáhnout postupu v řešení problematiky KLDR se stalo příčinou sporu s Tokiem. Vzájemné vztahy mezi Hillem a japonskými politiky se postupně zhoršovaly a negativně ovlivňovaly další americko-japonskou spolupráci.¹¹⁴

Poslední velkou ránu japonské důvěře zasadilo rovněž již zmiňované rozhodnutí USA odstranit KLDR ze seznamu států podporujících terorismus. To jen prohloubilo obavy a pocit zrady, který nahloďával koordinaci politik spojenců, a veškerá spolupráce v otázce KLDR se na konci druhého Bushova období ocitla na bodu mrazu.

Závěr

Cílem této práce bylo zodpovědět otázku, zda lze koordinaci politik USA a Japonska vůči Severní Koreji v letech 2001–2009 zhodnotit jako úspěšnou. Po analýze základních tří aspektů, které se do koordinace promítaly nejvýrazněji, lze konstatovat, že koordinace politik úspěšná byla, a to především díky stejným strategickým cílům a vůli na nich spolupracovat jakožto na sjednocujícím prvku národních zájmů obou států.

Na základě analýzy strategických cílů USA a Japonska lze vypořadovat, že tyto cíle se od sebe výrazněji nelišily. Obě země se snažily o denuklearizaci Korejského poloostrova, tedy o to zbavit Severní Koreu všech zbraní hromadného ničení a zabránit jejich dalšímu šíření, a potažmo normalizovat s ní vztahy. Odlišné byly pouze priority jednotlivých strategických cílů. Zatímco pro Spojené státy bylo nejdůležitější zabránit

¹¹² Sien Cchan Lin, „Cung anpei fang mei kchan mei ž' tchong meng t' kuanťien wentchi [Hlavní problém americko-japonského spolenectví z pohledu Abeho návštěvy USA],“ 15.

¹¹³ Izumikawa, „North Korea Problems“ and US-Japan Relations: A View from Japan,“ 41.

¹¹⁴ Scott A. Snyder, „North Korea: A Catalyst for Policy Coordination between the United States and Japan,“ 75.

šíření jaderného materiálu ze Severní Koreje a dosáhnout celkové denuklearizace poloostrova nebo, v druhém funkčním období Bushe, alespoň zmrazení jaderného programu, pro Japonsko to byla normalizace vztahů podmíněná celkovou denuklearizací Korejského poloostrova a vyřešením otázky unesených Japonců.

Rozdílné strategické cíle se viditelněji projevily na prosincovém kole šestistranných rozhovorů v roce 2006, kdy Japonsko vyjádřilo svou nespokojenost s tím, že připravovaný dokument Initial Actions se bude dotýkat denuklearizace pouze okrajově. Jeho nespokojenost vycházela ze skutečnosti, že Severní Korea svojí polohou a svými vojenskými kapacitami schopnými dosáhnout na jakoukoliv část japonského souostroví, pro něj představovala přímé ohrožení národních zájmů. Pro USA bylo naopak primárním cílem zabezpečit, aby nedošlo k šíření zbraní hromadného ničení, které by mohly poskytnout podporu teroristickým organizacím především v Iráku a Afghánistánu, kde se v té době angažovala americká vojska.

Důkazem, že v krizových situacích USA i Japonsko dokázaly postupovat jednotně a v souladu se strategickými cíli, byla reakce na severokorejský jaderný test v říjnu 2006. V klíčové situaci, kdy byla ohrožena stabilita severoasijského regionu, tak šly všechny ostatní vzájemné rozpory stranou a koordinace probíhala bezproblémově. Denuklearizace se projevila jako hlavní pojítka národních strategických zájmů obou států.

Na druhé straně největší překážku v koordinaci politik představovala otázka unesených japonských občanů. USA během celých osmi let vyjadřovaly svému partnerovi podporu ohledně této problematické otázky, ovšem zejména po nástupu druhé administrativy začala být tato otázka shledávána velkým problémem pro obě strany. Tato komplikace se stala důvodem, proč Japonsko odmítlo poskytnout energetickou asistenci Severní Koreji, jak to původně slíbilo v dokumentu Initial Actions, a rovněž prostředkem k zpomalování efektivní koordinaci na platformě šestistranných rozhovorů. Japonsko chápalo, že otázka unesených byla jeho jedinou pákou vůči Severní Koreji, a snažilo se zajistit si podporu v této otázce u všech účastníků šestistranných rozhovorů.

Výjimkou nebyly pochopitelně ani Spojené státy. Ty byly ale nespokojeny s tím, jak Japonsko doslova „lpělo“ na problematice unesených. Reálná podpora v této otázce

rok za rokem opadávala, což bylo způsobeno především příchodem nové administrativy, která prosazovala politiku angažování. Verbální podpora a pochopení v otázce unesených byly neustále proklamovány, v praxi ovšem musely ustoupit nové politice USA. Završením zhoršující se atmosféry se stalo vyškrtnutí KLDLDR ze seznamu států podporujících terorismus, které bylo v Japonsku chápáno jako porušení předchozích slibů o podpoře ze strany USA v otázce unesených. Tento počin ještě prohloubil propast mezi oběma partnery.

Výše zmíněný problém souvisí také s politickou atmosférou v Japonsku, jak bylo analyzováno v předchozí kapitole. Otázka unesených mohla být považována za páku pouze v souvislosti s postojem USA, které během celého zkoumaného období vyslovovaly podporu pro tuto otázku. Ovšem po vyškrtnutí ze seznamu teroristů Japonsko o tuto svou „jedinou kartu“ přišlo.

K nejistotě japonských politických představitelů nemalou mírou přispěla také nejednotnost Bushovy politiky. Zatímco během prvního funkčního období se přístup USA a Japonska vůči Severní Koreji lišil minimálně a v zásadě by se dal popsat jako *hard-line policy* na obou stranách, po výměně administrativ a zejména od roku 2007 se situace změnila. Bushova politika se ideologicky zmítala od zcela nekompromisního až konfrontačního přístupu k angažování a vůli dělat kdysi nepředstavitelné ústupky, což vyvolalo v japonském partnerovi nejistotu a šířilo nedůvěru v diplomatických kruzích.

Kdybychom měly analýzou jít ještě víc do hloubky, zjistili bychom, že všechny japonské obavy pramenily ze skutečnosti, že nemělo nástroje na to, aby mohlo vyřešit jaderný problém samo. Jediným jeho příspěvkem mohly být finanční prostředky, které byly sice pro severokorejský režim nepochybně lákavé, ovšem samotné ovlivňovaly politiku KLDLDR jen minimálně. Japonsko si bylo vědomo toho, že pokud chce jakkoli postoupit v normalizaci vztahů se Severní Koreou, bude potřebovat pomoc Spojených států. USA se ale ne vždy projevily jako partner, který by byl ochoten předem diskutovat svoje kroky. Ve vztahu ke KLDLDR se soustřeďovalo především na sledování svých cílů, což je pochopitelné, ovšem svým konáním mnohokrát znejistilo svého partnera. USA mohly vnímat politiku Japonska jako poněkud nejednoznačnou, neboť zatímco se Spojené státy soustředily především na jadernou problematiku, Japonsko se snažilo vyřešit jak otázku denuklearizace, tak problém únosů japonských občanů, navíc

i problematiku balistických střel a v neposlední řadě se snažilo normalizovat svoje vztahy se Severní Koreou.

V každém případě, ačkoliv analyzována politická specifika mezi americkými i japonskými vládními představiteli sehrála v koordinaci určitou roli, nebyla určujícím faktorem úspěšnosti nebo neúspěšnosti koordinace. Spíše odrážela dlouhodobý stav, který vládl mezi spojenci již předtím, než nastoupila Bushova administrativa. Tady se nabízí argument, že během Koizumiho vlády byla koordinace politik téměř bezproblémová, a protože problémy se začaly objevovat teprve od počátku politické nestability v Japonsku, lze vyvodit, že to byl právě blízký vztah obou státníků, který sehrál zásadní roli v koordinaci politik.

Je pravda, že blízký vztah Bushe a Koizumiho sehrál důležitou roli v koordinaci. Ovšem nelze mu připisovat absolutní zásluhy za téměř bezproblémovou kooperaci, neboť během funkčního období Koizumiho nedošlo k žádným externím událostem, které by vyžadovaly akutní řešení, jak tomu bylo po severokorejském raketovém a jaderném testu v roce 2006. Stejně tak se Bush a Koizumi nepotýkali v době, kdy byli společně v úřadě, ani s podobnými situacemi, k jakým došlo během druhého funkčního období prezidenta Bushe (změna kurzu politiky, odklon od denuklearizace k pouhému zmrazení jaderného arzenálu, stažení KLDŘ ze seznamu). Z tohoto důvodu si nemyslím, že osobní vztah vládních představitelů hrál klíčovou roli během koordinace politiky, jakkoliv blízký byl.

Na základě předchozí analýzy lze usoudit, že koordinace politik USA a Japonska vůči Severní Koreji měla na vztahy spojenců spíše pozitivní vliv. Pozitivní v tom smyslu, že kdyby nebylo hrozby ze strany KLDŘ, Japonsko a USA by pravděpodobně nenavázaly tak intenzivní spolupráci v oblasti bezpečnosti, konkrétně obrany proti balistickým střelám. Za negativní vliv by teoreticky mohly být označeny politické a diplomatické aspekty jako otázka unesených japonských občanů nebo obavy, které vyvolalo v Japonsku konání Spojených států. Jak již ale bylo zmíněno výše, obavy Japonska měly mnohem hlubší kořeny. Vyplývaly z toho, jak moc je Japonsko závislé na Spojených státech v oblasti bezpečnosti a při tvorbě vlastní mezinárodní politiky. Navíc nebyly v jejich vztazích ničím novým, ale spíše šlo o pokračování dlouhodobého trendu, který neměl přímou souvislost se vznikem a růstem KLDŘ jako hrozby. Co se týče problematiky únosů, USA během celého zkoumaného období vyjadřovaly Japonsku

podporu v této otázce. Fakt, že Spojené státy vyškrtnly Severní Koreu ze seznamu států podporujících terorismus, byl pro Japonsko bezesporu krokem, který pociťovalo jako zradu. Šlo ovšem o akt, který byl vázán pouze k Bushově druhé administrativě, a který z dlouhodobého hlediska neměl významnější dopad na vzájemné vztahy.

Summary

North Korea became one of the main factors influencing US-Japan alliance in the 1990s and its importance in the policy coordination of these allies continued during the both administrations of President George W. Bush. Although the US-Japan alliance can be considered rather harmonious, there were some complications with policy coordination toward North Korea. Based on previous research, three main factors were recognized that influenced policy coordination between allies the most during George W. Bush administrations.

Firstly, these were strategic objectives that formed the ground of both the USA and Japanese policies toward DPRK and that represented the cornerstone of policy coordination between allies. Secondly, it was the abduction issue concerning 13 officially recognized Japanese citizens kidnapped in 1970s and 1980s. With the passing of time, this became the biggest problem for the policy coordination and culminated in October 2008, when USA decided to remove DPRK from the list of state sponsors of terrorism. Thirdly, it was the current political atmosphere that shaped the policy coordination in the end. Namely, in the US, it was the dualism of Bush's administrations that heightened tensions and worries within Japanese officials and made the US policy look rather inconsistent. As for Japan, the period was characterized by fear of diplomatic abandonment by the US and loss of trust in its ally.

The objective of the bachelor thesis „An Analysis of Policy Coordination between the US and Japan towards North Korea in 2001–2009“ is to prove that even though there were some problems, the policy coordination between the US and Japan towards DPRK can be overall evaluated as successful. This hypothesis proved correct, the main factor for this being cooperation on strategic objectives. Although the priority of each ally was placed at a different strategic objective, they proved to manage mutual cooperation and agree on the importance of this factor over the other more complicated issues. The factor that jeopardized policy coordination most was the abduction issue. There was full support for the abduction issue claimed by the US, however, in the late years of the second Bush administration, the US officers perceived this as a core problem of policy coordination on the bilateral as well as multilateral stage. As for the policy environment in the countries, Bush's administration suffered from lack of

consistent policy and the policy of Japanese officials could be characterized as constantly suffering from fear from diplomatic abandonment and distrust in USA.

Additionally, the thesis came to the conclusion that the close relationship between President Bush and Prime Minister Koizumi played an important role in the policy coordination toward North Korea. However, because the major part of external factors that complicated the cooperation happened after Koizumi left the office, it cannot be considered to have a key influence in the policy coordination. Furthermore, the thesis also came to a conclusion that the policy coordination between the US and Japan towards North Korea had rather positive influence on both allies in the sense that it facilitated and pushed forward intensive cooperation in the field of security and ballistic missile defense respectively.

Použitá literatura

Primární prameny

Agreed Framework of 21 October 1994 Between the United States of America and the Democratic People's Republic of Korea, Arms Control Association, 21. října 1994, <http://www.armscontrol.org/documents/af> (poslední přístup 26. dubna 2014).

Diplomatic Bluebook 2001-2009, Ministry of Foreign Affairs of Japan, 11. listopadu 2013, <http://www.mofa.go.jp/policy/other/bluebook/index.html> (poslední přístup 19. 3. 2014).

Japan-DPRK Pyongyang Declaration, Ministry of Foreign Affairs of Japan, 17. září 2002, http://www.mofa.go.jp/region/asia-paci/n_korea/pmv0209/pyongyang.html (poslední přístup 27. 3. 2014).

Japan-North Korea Relations, Ministry of Foreign Affairs of Japan, květen 2004, http://www.mofa.go.jp/region/asia-paci/n_korea/relation.html (poslední přístup 19. 3. 2014).

Japan-U.S. Joint Declaration on Security, UCLA International Institute, 10. prosince 2004, <http://www.international.ucla.edu/article.asp?parentid=18434> (poslední přístup 25. 2. 2014).

Japan-US Summit Meeting (Summary), Ministry of Foreign Affairs of Japan, 13. září 2002, <http://www.mofa.go.jp/region/n-america/us/pfmv0209/us-summit.html> (poslední přístup 19. 3. 2014).

Initial Actions for the Implementation of the Joint Statement, U.S. Department of State: ARCHIVE, 13. února 2007, <http://2001-2009.state.gov/r/pa/prs/ps/2007/february/80479.htm> (poslední přístup 19. 3. 2014).

Joint Statement by President George W. Bush and Prime Minister Yoshiro Mori, Ministry of Foreign Affairs of Japan, březen 2001, <http://www.mofa.go.jp/region/n-america/us/pmv0103/joint.html> (poslední přístup 19. 3. 2014).

Joint Statement of the Fourth Round of the Six-Party Talks, U.S. Department of State, 19. září 2005, <http://www.state.gov/p/eap/regional/c15455.htm> (poslední přístup 24. dubna 2014).

Joint Statement U.S.-Japan Security Consultative Committee, Ministry of Foreign Affairs of Japan, 19. února 2005, http://www.mofa.go.jp/region/n-america/us/fmv0502/n_korea.html (poslední přístup 26. března 2014).

Partnership for Security and Prosperity, Ministry of Foreign Affairs of Japan, 30. června 2001, <http://www.mofa.go.jp/region/n-america/us/pmv0106/joint.html> (poslední přístup 19. 3. 2014).

Proliferation Security Initiative: Statement of Interdiction Principles, U.S. Department of State, 4. září 2003, <http://www.state.gov/t/isn/c27726.htm> (poslední přístup 24. 3. 2014).

The National Security Strategy of the United States of America, U.S. Department of State, září 2002, <http://www.state.gov/documents/organization/63562.pdf> (poslední přístup 19. 3. 2014).

„Full Text: State of the Union Address,“ *BBC NEWS* 30. ledna 2002, <http://news.bbc.co.uk/2/hi/americas/1790537.stm> (poslední přístup 3. dubna 2014).

Monografie

Cronin, Patrick M. ed. *Double Trouble: Iran and North Korea as Challenges to International Security*. Westport, Londýn: Praeger, 2008.

Funabashi, Yoichi. *The Peninsula Question: A Chronicle of the Second Korean Nuclear Crisis*. Washington, D.C.: Brookings Institution Press, 2007.

Kim, Samuel. *The Two Koreas and the Great Powers*. New York: Cambridge University Press, 2006.

Lin, Liu. *The North Korean Nuclear Test and Its Implications*. Washington, D.C.: Central Asia-Caucasus Institute and Silk Road Studies Program, 2006.

Schneider, Jonas. *The Change toward Cooperation in the George W. Bush Administration's Nuclear Nonproliferation Policy toward North Korea*. Frankfurt nad Mohanem: Lang, 2010.

Yong-ho Kim, *North Korean Foreign Policy: Security Dilemma and Succession*. Lanham: Lexington Books, 2011.

Yuki Tatsumi, ed. *North Korea: Challenge for the US-Japan Alliance*. Washington DC: The Henry L. Stimson Center, 2010.

Odborné články a studie

Atanassova-Cornelis, Elena. „The US-Japan Alliance and the Rise of China: Implications for the East Asian Security Order and the EU's Regional Role.“ Stat' prezentována na mezinárodní konferenci „*China, the European Union and the Restructuring of Global Governance*“ v Bruselu 6. - 7. května 2010, http://www.usaintlouis.be/fr/pdf/IEE/Brochures/atanassova_paper.pdf (poslední přístup 29. dubna 2014).

Ahn, Yinhay. „North Korea in 2002: A Survival Game,“ *Asian Survey* 43, č. 1 (leden/únor 2003): 49-63.

Bush, Richard C. „The Challenge of a Nuclear North Korea: Dark Clouds, Only One Silver Lining,“ *Policy Paper* 23, The Brookings Institution (září 2010).

Curtis, Gerald L. „East Asia, Regionalism, and U.S. National Interests: How Much Change?“ *American Foreign Policy Interest* 26 (2004): 199-208.

Fouse, David. „Japan's Post-Cold War North Korea Policy: Hedging toward Autonomy?“ *Asian Affairs: An American Review* 31, č. 2 (léto 2004): 102-120.

Haggard, Stephan a Noland, Marcus. „Engaging North Korea: The Role of Economic Statecraft,“ *Policy Studies* 59, East-West Center (2011).

Hughes, Christopher W. „The Political Economy of Japanese Sanctions towards North Korea: Domestic Coalitions and International Systemic Pressures,“ *Pacific Affairs* 79, č. 3 (podzim 2006): 455-482.

Li, Mingt'un. „Peichan weit'i ju jatchai ančhuan čchingš',“ [Severokorejská krize a bezpečnostní situace v asijsko-pacifické oblasti], *Taiwan č'kchu*, 14. února 2003.

Lin, Sien Cchan. „Cung anpei fang mei kchan mei ž' tchong meng t' kuant'ien wentchi [Hlavní problém americko-japonského spojení z pohledu Abeho návštěvy USA],“ *Čanlüe ančhuen jen si*, (květen 2007).

Lynn, Hyung Gu. „Vicarious Traumas: Television and Public Opinion in Japan's North Korea Policy,“ *Pacific Affairs* 79, č. 3 (podzim 2006): 483-508.

Okano-Heijmans, Maaïke. „Troubled Neighbours: Japan's Negative Economic Diplomacy Towards North Korea,“ *European Journal of East Asian Studies* 9, č. 2 (2010): 363-394.

Przystup, James. „The U.S.-Japan Alliance and the U.S.-ROK Alliance,“ *Joint U.S.-Korea Academic Studies* 19 (2009): 43-74.

Revere, Evans J.R. „Facing the Facts: Towards a New U.S. North Korea Policy,“ *CNAPS Working Paper*, říjen 2013.

Soeya, Yoshihide. „JAPAN IN EAST ASIA: Changes in the 1990s and New Regional Strategy,“ *RIETI Discussion Paper Series 04-E-013*, únor 2014.

Sutter, Robert. „The United States and Asia in 2006: Crisis Management, Holding Patterns, and Secondary Initiatives,“ *Asian Survey* 47, č. 1 (leden/únor 2007): 10-21.

Internetové zdroje

Bolton, John R. „The Tragic End of Bush's North Korea Policy,“ *The Wall Street Journal*, 30. června 2008, <http://online.wsj.com/news/articles/SB121478274355214441> (poslední přístup 26. března 2014).

Grace, Francie. „Bush Talks Tough On N. Korea,“ *CBS NEWS*, 2. června 2003, <http://www.cbsnews.com/news/bush-talks-tough-on-n-korea/> (poslední přístup 27. března 2014).

Glaser, Daniel L. „Treasury Statement on the Disposition of North Korea-Related Funds Frozen at Banco Delta Asia,“ *Institute for Corean-American Studies, Inc*, 21. března 2007, <http://www.icasinc.org/2007/2007I/2007ldlg.html> (poslední přístup 1. dubna 2014).

Karon, Tony. „Why the U.S. Changed its North Korea Stance,“ *TIME World*, 7. ledna 2003, <http://content.time.com/time/world/article/0,8599,405876,00.html> (poslední přístup 25. února 2014).

Kessler, Glenn. „Impact From the Shadows: Cheney Wields Power With Few Fingerprints,“ *Washington Post*, 5. října 2004, <http://www.washingtonpost.com/wp-dyn/articles/A7036-2004Oct4.html> (poslední přístup 26. dubna 2014).

Klingner, Bruce. „Banco Delta Asia Ruling Complicates North korean Nuclear Deal,“ *The Heritage Foundation*, 15. března 2007, <http://www.heritage.org/research/reports/2007/03/banco-delta-asia-ruling-complicates-north-korean-nuclear-deal> (poslední přístup 24. dubna 2014).

Sigal, Leon V. „The North Korean Nuclear Crisis: Understanding The Failure of the ‘Crime-and-Punishment’ Strategy,“ *Arms Control Association*, květen 1997, https://www.armscontrol.org/act/1997_05/sigal (poslední přístup 26. dubna 2014).

Yoshida, Reiji. „Koizumi-Bush Friendship One for the Ages: Personal Connection Has Averted Tensions On More Than One Occasion,“ *The Japan Times*, 29. června 2006, <http://www.japantimes.co.jp/news/2006/06/29/national/koizumi-bush-friendship-one-for-the-ages/#.UwxeIvldXvE> (poslední přístup 19. března 2014).

„Aso Downplays Removal of N. Korea from U.S. Blacklist,“ *The Japan Times*, 13. října 2008, <http://www.japantimes.co.jp/news/2008/10/13/news/aso-downplays-removal-of-n-korea-from-u-s-blacklist/#.UxRbZvldXvE> (poslední přístup 27. března 2014).

„NCNK Issue Brief: BDA; In the News: North Korea and Banco Delta Asia,“, *The National Committee on North Korea*, 26. červen 2007, http://www.ncnk.org/resources/briefing-papers/all-briefing-papers/ncnk_issue_brief_bda#_edn6 (poslední přístup 24. dubna 2014).

„Points of Contention with the North Korean Position,“ *Abductions of Japanese Citizens by North Korea*, <http://www.rachi.go.jp/en/mondaiten/index.html> (poslední přístup 27. března 2014).

„Ties with U.S. Shaky, Record-high 28% Say,“ *The Japan Times*, 7. prosince 2008, <http://www.japantimes.co.jp/news/2008/12/07/news/ties-with-u-s-shaky-record-high-28-say/#.UxRdqfldXvE> (poslední přístup 27. března 2014).